

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**De Nieuwe En Naauwkeurige Neederlandse Hovenier,
Onderwyzende hoe hier te Lande, onder dit Climaat een
Thuin, met zyn Parken, Paaden, Glintingen en Heiningen
wel zal aangeleid, en hoe de Boomen aan ...**

Te Leyden, 1735

Vierde Deel

[urn:nbn:de:bsz:31-139361](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-139361)

VIERDE DEEL.

VAN HET
SNOEYEN

DER

FRUYT-BOOMEN.

VOOR-REDE.

Het is niet genoeg een Boom wel geplant te hebben, de zelve wel, ja overvloedig te doengroeyen, en dat hy wyd en zyds veel takken komt uit te schieten, maar de zelve moeten ordentelyk staan, den eene den anderen niet te drukken, nog belemmeren; en om dat zelden de natuur dat doet, zo is het noodzaakelyk, dat een Liefhebber of zyn Thuinman zulks na de konst en lange ervaarendheid waarneeme, want een nette en welgesnoeide Boom, is een groot cieraad in een Hof, daar de wildernis en onordentelykheid alle plaizier van 't gezicht beneemt en verderft; en daarom is al vanouds af, het snoeyen der Fruitboomen voor een Proefstuk gehouden van het Hovenieren; in waarheid, het is by onzen tyd alleen niet in gebruik begonnen te raaken, maar al over veele Eeuwē maakte men daar een grondreegel van, gelyk als blykt uit de getuigenis onzer Voor-ouders; zo dat wy (om de waarheid te zeggen) thans niet anders doen als het geene by onze Voor-vaaders al lang in zwang is geweest, dog wy zullen indien het moogelyk is, 't zelve tragten wat te verbeteren, ja te volmaaken, want de eene dag leerd den anderen; en indien ooit Liefhebbers in voorrige tyden naauwkeurig zyn geweest; zeeker de voorgaande en nu als beginnende Eeuw, is zeer overvloedig om veele nieuwe dingen uit te vinden,

den, en re
deld te wor
Dit gebruik
boomen, het i
naam van Na
latting-boomen
Stam-boomen n
naamelyk met
geschikte in 'e
die al te vol t
kanderen zo v
wel als de bu
gedaante, in
baar kroon t
snyden, die
maaker, en
zakelykheid.

Beschryv

Het Sno
lyka
tyd die 'e
toe: E
gende ta
of aan de
Ten T
gebruik v
Ten D
al te lang
En d
hem e
reiden
brengen.

den, en reeden waarom zulks op deeze en geene wyze behoorde behandeld te worden, aan 't ligt te brengen.

Dit gebruik van snoeyen is niet algemeen voor alderley slag van Fruit-boomen, het is maar voor de geene die in de Thuinen bekend zyn met de naam van Nanus of Dwerg-boomjes of aan Latting-boomen, Hoeklatting-boomen, Muuren en Heiningen, want die men opgaande hooge Stam-boomen noemd, daar moed men zig tegenwoordig zo veel niet mee, naamelyk met dezelve te snoeyen, ten waare dat het eens of tweemaal geschiede in 'er eerste jaaren, om een goed fatsoen te maaken, of om dat die al te vol takken zyn, wat ligter te maaken, op dat de takken makenderen zo niet zouden koomen te schuuren, of om de Binne-vrugten zo wel als de buitenste te doen rypen; het zy om de eerste kring eener ronde gedaante, in de opening die men haar diend te geeven alsze beginnen haar kroon te maaken; het zy om eenigen tak van water-lot weg te snyden, die metter tyd deeze kroon zoude kunnen belemmeren of mismaaken, en waarlyk deeze snoeying is dan ook van een volkooime noodzakelykheid.

EERSTE KAPITTEL.

Beschryving van het Snoeyen der gezeide BOOMEN.

Het Snoeyen is eigentlyk het werk van een Hovenier, dat jaarlyks aan deeze Boomen gedaan moet werden, in den tusschen-tyd die 'er loopt van de Maand November af tot het einde van Maart toe: Eerst is 't haar heel en al te ontblooten van al haar ondeugende takken, of die schaadelyk kunnen weezen aan de Vrugten, of aan de fraayigheid van den Boom,

Ten Tweeden, van al de geene te bewaaren, daar men een goed gebruik van kan maaken.

Ten Derden, verstandiglyk te korten die te lang zyn, en die niet al te lang zyn in haar geheel te laten blyven.

En dat alles met inzicht om een Boom lang te doen duuren, hem cierelyk te maaken en zo te behouden, en met een te bereiken om hem wel haast veel schoone en goede Vrugten voor te brengen.

Door ondeugende takken, verstaan wy zulke die waterlooten zyn, en waar uit zulke naamaals gemeenlyk schieten, en alzo door haar groote kragt geen Bloem nog Vrugt geeven; of ook die welke te dun en zwak vallen, en derhalven zo veel sap niet hebben, dat de Bloemen kunnen zetten, en ofze al gezet zyn, nogtans koomen af te vallen, of zo onbekwaam gemaakt om goed vrugtbaar hout te maaken.

Schaadelyke takken zyn ook die, welke de fraayigheid van een Boom, of de deugd en veelheid der Vruchten bederven, en het Fruit te veel verdonkeren, dat haar de Zon met haar stralen zo wel niet kan bykoomen, of die 't sap van den Boom te veel weg nemen; derhalven de Vruchten dan klein blyven, als te zeer met hout belaaen zynde, en zo niet alles konnende voeden.

Takken daar men een goed gebruik van maaken kan, zyn de gene, die zo wel gesteld zyn, dat menze bekwaam vind om een aangename zwier aan een Boom te geeven, en om zo onfeilbaar in 't korte Vruchten voor te brengen.

Al te lange takken zyn, die over de neegen of tien duim loopen, en bygevolg noodig dienen gekort te werden, of anders zal het fatsoen van den Boom ras weg gaan, en hy zo te wilt groeyen; zodanige zyn als nu gezeid is, al de zwaare water-looten, en die de Fransse hout takken, maar de dunne of liever korte Vrucht-takken hieten; welke zyn.

De kleine takjes en van een middelmaatige dikte, en die aan haar Top-Enden doorgaans dikker of bloem-knoppen hebben, of in staat zyn om het aankoomende Jaar dezelve te krygen, welke men in Holland bloem-hout noemd, en sterk genoeg, om zonder breeken de Vrucht te draagen dieze zullen geeven.

Dit gezeide is van zo grooten aangeleegentheid, dat men 't zelve uitvoeriger zal verklaaren, in de Kapitelen die van de manier van het snoeyen, en hoe en wanneer te snoeyen spreken.

De reeden
naamhe
te meenige v
niet wel inoe
Vruchten kry
De Twee
eerze Vrug
den zyn.

Dog de r
lyke uitgebr
een afgerigte

En den ov
Eerst af van
moeten, om
welke laatst
goede zorg
geraaken.

Ten Tw
zyn: maar
overvloed
Ten D
om te in
toe.

Ten e
veel gele
vrugtbaar

T W E E D E K A P I T T E L.

De reedenen van het Snoeyen.

De reedenen waarom men snoeid zyn twee, de Eerste en voornaamste is om te maaken dat men binnen korten tyd een groote meenigte van schoone en goede Vrugten krygd; anders, zo men niet wel snoeid, zal een Liefhebber wel veel hout, maar weinig Vrugten krygen.

De Tweede, om te maaken dat de Boomen in elk Saizoen, zelf eerze Vrugten of Blaaden hebben, aangenaamer voor 't gezigt zouden zyn.

Dog de voldoening van het oog, hangd allcenig af van de zinnelyke uitgebreide, en net in orden geschikte figuur der Boomen, die een afgerigte hand aan elken Boom weet te geeven.

En den overvloed van schoone en goede Vrugten, hangd voor Eerst af van de kennis die wy van elken tak in 't byzonder hebben moeten, om te weten welke goed en welke ondeugende zyn; welke laatste derhalven moeten gekort of uitgesneeden, en de goede zorgvuldig bewaard werden, zal men tot zyn oogmerk geraaken.

Ten Tweeden, die niet al te lang vallen, laat men zo alsze zyn: maar die al lang zyn, snoeid men langer of korter, na den overvloed als ook de figuur van den Boom zulks vereift.

Ten Derden, hangd deeze overvloed af, van den regten tyd om te snoeyen: want alle tyden zyn daar niet eeven bekwaam toe.

Ten opzigt van de kennis en onderscheiding der takken is veel geleegen, welken tak moet weggesneeden, en welken, om vrugtbaare Boomen te krygen, diend behouden te werden.

D E R-

DERDE KAPITTEL.

Van den Snoey-Tyd.

Den Tyd om te Snoeyen is door algemeene toefstemming op het einde van den Herfft of in den Winter, tot den ingang van de Lente, dat is, een weinig eer als de Boomen beginnen te schieten of wanneer haar knoppen beginnen te zwellen om te bloeyen; en de andere uitloopen om takken te werden: dat onfeilbaar geschied als de groote koude die doorgaans de Maanden van November, December, January en February verzeld, voorby zyn, en de lugt be-
gind warm te werden en te verzagten.

't Is wel waar dat het zeer goed is in het leste van February en 't begin van Maart te snoeyen, maar 't is ook een vaste waarheid dat men zonder agt op de Maan te geeven met snoeyen kan beginnen, zo haast als de Blaaden van de Boomen zyn gevallen, (om dat de Boomen dan beginnen of reets al geflooten zyn) en vervolgens daar meê voortgaan, tot dat het werk is afgedaan; maar hier is de vraag, of zwakke en sterk-wassen Boomen op een zekereren tyd moeten gefnoeid werden? de ervarentheid met de reeden overeen koomende, zal hier het oordeel stryken; een zwakke Boom diend voor de Winter gefnoeid te werden, (onderfeld zynde, dat een Boom, hoewel minder, nogtans een heele Winter door, groeid, en daarom werden zyn takken, zelfs in de Winter dikker; en daarom een band om een tak naauw geleid, maakt een keep in de zelve tak, een zeker bewys dat ook des Winters de dikte toeneemt) want dan heeft hy zo veel niet te voeden, en dienvolgende in staat om dan in 't voor-jaar dat weinige, en dat zwakke te beeter en meer te kunnen voeden; maar best is het een sterk gewassen Boom na de Winter te snoeyen, om dat hy den geheelen Winter al die takken heeft moeten voeden, en dan in 't voor-jaar veel sap verliest door de wonden hem gegeeven, in het snoeyen: hier op zoude iemand kunnen zeggen, dat den zwakken Boom voor de Winter gefnoeid, ook veel wonden krygt, en waassend ook sterk uit door de zelve, derhalven moet hy meer verzwakken; maar boven is reeds getoond, dat

dat het al-
ter nooit sch-
gaarden toeb-
ja of dood geg-
overvloediger
na den top des
zo weinig is,
tyd niet, of g-
warm werd,
een zeker b-
overvloed,
gevaar ja m-
van April al
fnoeid: en
Vragt te do-
tel, of het
minderen.

Da heeft
mentijk, da
men het vo-

W
hebben.
De E
ger als
hebben.
En
het ge
niet de
Wan

dat het affnyden der takken in de Winter, of effen voor de Winter nooit fchaade aan eenige Boom, zelfs de Perzikken en Wyn- gaarden toebrengt, want niet eene in de boovenfte zal dood gaan, ja of dood gegaan in die laafte felle koude Winters, doet hier tot overvloediger bewys van 't gezeide by, dat weinig fap des Winters na den top der Boomen werd geperft, om dat de warmte over dag zo weinig is, en daarom groeyen de knoppen der Boomen op die tyd niet, of gansch weinig; maar in 't voor-jaar, om dat de lugt warm werd, neemen dagelyks de knoppen hand voor hand toe; een zeeker bewys, dat de fappen dan met meerder vigeur, kragt en overvloed, daar na toe geperft werden: zo dat men zonder eenig gevaar ja met meerder voordeel een fterke Boom beeter in 't laaft van April als in November, December, ja February of Maart snoeid: en dit is het beste middel voor weeldrige Boomen om die Vrugt te doen geeven, byzonder ook zo men met een zyn wortels, of het getal der zelve wat koome af te fteeke, en te verminderen.

Dit heeft de ervarendheid zo meenigmaal nu bevestigd, voornamentlyk, dat het snoeyen der zwakke en fterke Boomen raakt, dat men het voor altoos behoord te onthouden.

VIERDE AFDEELING.

Van de reedenen waarom men Snoeyen moet.

Wy hebben twee voornaame reedenen die ons aanleiding geeven datwe moeten Snoeyen en die klem en nadruk hebben.

De Eerfte is reeds gezeid, naamentlyk om zeekerlyk en vroeger als anders, een grooter overvloed van fchoone Vrugten te hebben.

En de Twede om den Boom ten allen tyden aangenaamer voor het gezigt en in ftant te houden, alsze zyn zoude, zo men die niet en Snoeide.

Want behalven de Vrugten, is de aardige zwier, die een ervaa-

T

ren

ren Hovenier hem zeer behaaglyk weet te geeven, byzonder aangenaam voor het oog van een Liefhebber.

V Y F D E K A P I T T E L.

Van de Fraayigheid der BOOMEN aan Heiningen.

Twee dingen behooren 'er tot de fraayigheid der Boomen aan Heiningen; Eerst dat de Stam, en het andere dat de kroon raakt; volgens het eerste zo moeten de Heining-boomen laag van Stam weezen, en volgens het tweede, doorlugtig van kroon, net en eierlyk geleid, de eene niet verder van malkanderen als den anderen; waarom men altemet wel eens een middelmatige, ja houttak of water-loot daar moet inbinden, om de nettigheid des zelfs te erlangen; en in 't midden, *let wel*, moet hy leedig van zwaare takken weezen; (anders zouden die in 't kort de meester spelen, en dan geen vrugtbaar hout, maar alleen hoe langer hoe meer water-looten maaken) en moeten ook een halve ronden cirkel in 'er omtrek hebben, byna gelyk een uitgespanne Paauwe-staart, en op de zyden wel gestoffeerd weezen.

De Heiningen moeten niet booven zeeven of agt voeten hoog zyn, anders slaan de winden al te sterk daar teegen, en zo zouden de Bloemen te veel geslaagen werden, de Vrugten afflaan, of zo wel niet rypen kunnen, ja andere de Zon ook te veel beneemen.

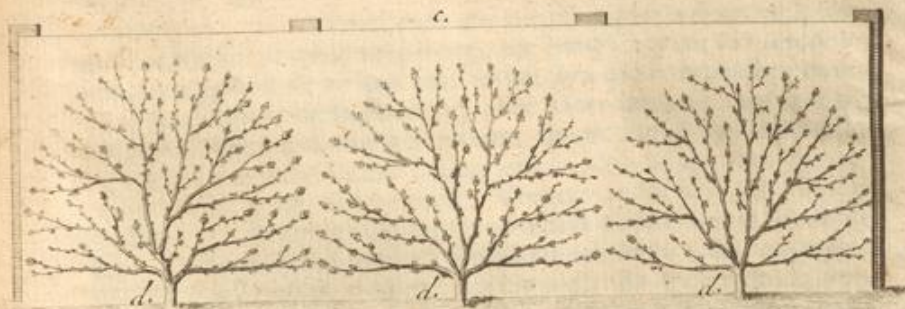
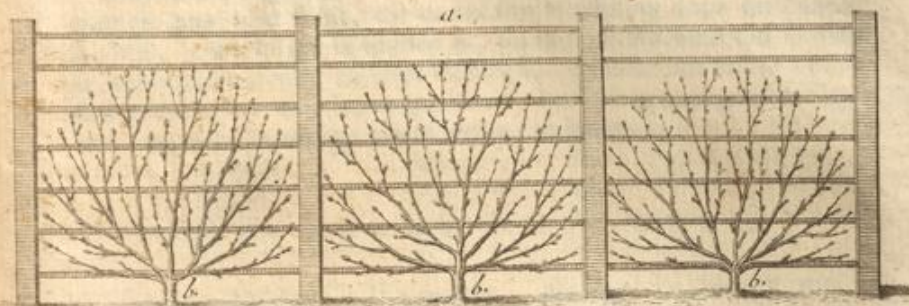
S E S D E K A P I T T E L.

Het schoone der Latwerken en de Grond-reegels om de Boomen daar aan te leggen.

Om te maaken dat de Latting-boomen haar behoorlyke fraayigheid hebben, zo moeten de takken zodaanig uitgespreid en aangeleid werden, dat men in haar geheelen omtrek, van het begin of midden tot aan de top-enden van 'er hoogte en rondte, geen gedeelte

Vertoond bue lange Appelen zo laag van Stam Boontjes, eenige andere vrugtbaar hond. c. E. gezide maaker behoeven te vervaardigen, die goud van

toond hoe laage Appelen of Peeren aan Lattingen moeten aangebonden worden. *b b b.* Moeten zo laag van Stam zyn, en nergens in dezze, als een Pauwestaart aangebonden zynde romtjes, eenige andere opening, nog dikke waterlooten hebbende, maar overal, dun, vrugtbaar hout. *c.* Een Schutting met drie laage Stammetjes Appel of Peer. *d. d. d.* Op dat de zeyde manier behandeld en aangebonden, van al haar zwaare takken en waterlooten nu roojsd, dog vol van vrugtbaar hout.

deelte van
dere.
Het is on
men in haar
lopen, 't v
af wel regeer
den komt te
len, om al

7

Van d

Om die
te we
Eesthlyk
gaan dikw
ten, eenig
zo te spre
lyk, zo w
ra ontbl
takken
wassend
Jaar,
moeter
voork
de voo
takken
de, w
sen, e
Te
reede
takke
van d

Faint, illegible text or bleed-through from the reverse side of the page, located below the second drawing.

deelte van den Boom leediger, of volder van hout is als het andere.

Het is onaangenaam voor 't gezicht, byzonder eer de Boomen in haar blad staan, dat de takken kruifeling door malkander loopen, 't welk ligt te myden is, als men de Boomen van eersten af wel regeerd; maar in oude Boomen, of indien een tak in 't midden komt te sterven, is het geoorloft, kruisweegs eenige aan te leggen, om alzo de leedige plaats weeder te vullen.

Z E E V E N D E K A P I T T E L.

Van de Takken in 't gemeem, die wel te kennen eer die aangebonden werden.

Om die wel te kennen, dienen drie voornaame zaaken verstaan te werden.

Eertelyk, de takken die uit een nieuw geplante Boom schieten, gaan dikwils de eene reegel-regt om hoog, andere aan weerkanten, eenige ook na vooren enz. en dat zyn de voornaamste, en om zo te spreken de eerstgeboorne, of de Moer-takken; voornamentlyk, zo iemand den nieuw geplanten Boom van al zyn takken by na ontbloot heeft; (maar indien iemand den zelve met zyn zy-takken plant, om des te eerder Vruchten te hebben, en zo sterk wassende Boom niet en begeerd, zo maakt zulken Boom het eerste Jaar, zo zwaare takken niet) welke nu aan beide zyden uitloopen, moeten wel bewaard werden, als uit welke de andere goede weer voorkoomen, zynde zo als de Dogters van deeze Moeders; maar de voor en agter uitschietende takken, zo den Boom genoegsaame takken op de zyden heeft, die moet men by tyds, nog klein zynde, wegneemen, op dat de zy-takken des te sterker moogen wassfen, en dan op ordre aangeleid werden.

Ten Tweeden, uit het ligchaam van elken tak, zo den Boom reedelyk wel wast, koomen alle Jaaren aan zyn top-end nieuwe takken en altemet bloem-knoppen voort, na de kragt of zwakheid van dien tak, die men gemeenlyk de Moeder-tak noemt in verge-

T 2

lyking

lyking van de nieuwe en teedere dieze voortbrengt.

Ten Derden, weet, dat deeze nieuwe takken niet altyd koomen in een geschikte ordre, maar meenigmaal, dan aan de eene een of twee, dan aan de andere zyde drie of vier, ja somtyds, alle maar aan eene zyde: de beste zyn zo ze aan beide de kanten, en even verre van malkanderen, de eene niet korter of langer als de andere, uitschieten; welke dan alle zorgvuldig dienen bewaard en op zyn tyd, (zelf in de Zoomer, om van de sterke winden niet afgeslaagen te werden) moeten die ordentelyk of reegel-maatig, als boven nu getoond is, aangeboden werden, en dus zal men in 't korte een zeer nette en fraaye Boom bekoomen; maar dewyl gemeenlyk de eene tak langer, en de andere korter uitschiet, zo moet men om de gezeide reegelmaat wel te behouden in 't aanbinden, die eene lengte maaken te hebben, of in 't korte zal men zien, dat de regterzyde met de linker of de linker met de regter zyde niet even verre van 't midden staan; altyd derhalven wel lettende, dat de midden of Moer-tak niet te sterk werde of te hoog en loopt, maar die altyd wat inkorten, want die Moer-tak latende geworden, zal in 't korte de Meester speelen, en de dunne zytakken ligt verarmen en doen vergaan; en zo zal die regte reegelmaat gebrooken zyn, en de Vrugten Jaar voor Jaar minder werden, en ten laatsten den Boom dan dikwils moeten uitgeroeid werden.

Ja dit is de reeden dat zo meenigen Perzik en Abrikoos-boom aan Schutting, Muur of Heining staande, in twee a drie Jaaren gansch bederfd, om dat men zulke sterk wassende takken of water-looten daar in laat aanbinden en hoog laat wassen, en zo daar na geen vrugtbaar hout om laag meer zullen uitschieten.

En dus ziet men meenigmaal, dit in 't begin niet waargenoomen zynde, dat 'er zwakke takken zyn ter plaats daar zwaare moesten weezen; en in teegendeel dat 'er zwaare staan daar de teedere behoorden, of daar 'er moogelyk geen moesten weezen.

A G T S T E K A P I T T E L.

*Om het onderscheid van goede en kwaade Takken
wel te kennen.*

Indien iemand dit niet en weet nog waarneemt in 't uitsnoeyen der takken, zo kan hy ligt in plaats van een goede, een ganfch onvrugtbaare krygen; en daarom is het ten hoogften noodzaakelyk, dat iemand die wel weet te onderscheiden.

Daar zyn twee zekere en onfeilbaare kenteekenen om zo veel als de Fruit-boomen aangaat, met gewisse keure haar goede van de kwaade takken uit malkander te onderscheiden. Het eene deezer kenteekenen werd genoomen uit de verscheidentheid van haar stantplaats en oorsprong. En het andere, uit het onderscheid van haar hout-knoppen.

Raakende dan Eerst, de stantplaats der goede en haar oorsprong, zo zyn de takken om goed of vrugtbaar te weezen of te zullen werden, die geene welke alleenig voortkoomen uit de dunde takken of top-enden der geene die met de aanvang van de Lente op den Boom waaren overgebleeven, 't zy datze in 't laatste jaar, 't zy datze eenige Jaaren te vooren zyn gewassen.

Maar die uit den dikken Stam, of uit eenigen anderen ouden tak voortkoomen, 't zy dik of dun, is een kwaade en geen vrugtbaare tak, gelyk hier na nog breeder zal getoond werden; maar *gunstige Leezer*, en vat dit zo niet op, dat van zulken tak niet goeds zoude kunnen werden, of goede en vrugtbaare takken daar na zoude kunnen uitgeeven; want dus zouden wy ons zelve en de ervaarentheid teegen spreken, als welke (zo gezeid hebben,) men altemet die daar moet inbinden, om zo de reegelmaat niet alleen te behouden, maar om dat zulke takken, wel behandeld werdende, ten laatste goed en vrugtbaar hout zullen voortbrengen.

Ten Tweeden, moet men besluiten, dat alle booven of top-tak die dikker, zwaarder en langer werd bevonden als de geene die vlak daar onder staat, dat zulk een tak ondeugende is, en die moet der-

halven afgesneeden werden; want de bovenste reets sterker zynde, zal al het voedzel na zig trekken; en de onderste reeds zwakker weezende, zal kwynen en dikwils dood gaan; doet daar by, dat teere takken, als booven beweezen is, eer bloem-knoppen zullen maaken, als ooit de zwaare en dikke, want al het sap der dikke gedyd tot hout; te wecten, zoze overmatig sterk zyn, en die doen zo de onderste byzonder zwak en teer werden; ook moeten alle booven takken niet afgesneeden werden, want zo zoude men nooit een volmaakte en vrugbaaren Boom krygen, derhalven, zo moet men dikke, zwaare en meenigvuldige booven-takken afnyden of inkorten.

Het kenteeken der goede knoppen, is, dat langs de geheele tak deeze knoppen dik, wel gevoed en heel dicht by malkander zyn; maar der ondeugende, is het onderreinde der knoppen plat, kleinder, ja spitzer, niet doorvoed, en zyn heel wyd van malkander verspreid.

De zwakke goede, dat is, de geene die wel geplaatst zyn, en maar middel-maatig van dikte en lengte vallen, zyn om zo te spreken d'eigentlyke en zekere werktuigen om spoedig schoone en goede Vrugten te maaken; zo ziet men de bloem-knoppen, vroeg in 't voor-jaar zwellen, en de andere klein blyven en naauwlyks dikker werden, voor datze beginnen lof te maaken.

NEEGENDE KAPITTEL.

Wat eigentlyk sterke en zwaare Takken enz. zyn.

Elke reis als hier van sterke takken gewaagd werd, dat zyn de dikke en steevige takken, uit den Stam zelve of een zeer zwaare tak voortspruitende; en de zwakke, zynde de teere en dunne, als welke byna geen hout onder haar schors hebben; zo ook een sterken Boom, is een weeligtierende Boom, die veel schoone zwaare takken uitschiet; en zo een zwakke Boom is een kwynende, dat is, die heel weinig en schier altemaal niet dan kleine en teere lootjes schiet.

Ge-

Gelyk het nu zeker is, dat 'er in alderlei slag van Boomen niet evenveel sap na al de deelen toefchiet, darze door groeyen moeten, om dat alle de takken inderdaad niet van dezelve dikte en lengte vallen, dat is te zeggen dat 'er sommige onder loopen die ongelijk zwaarder zyn, en die bygevolg sterker moogen genoemd werden, als de andere van haar buuren; desgelyks dan zeker zynde dat 'er op die zelve Boomen sommige takken ongelijk dunder zyn, als krygende minder sap en voedzel, en bygevolg zwakker moeten werden als haar na-buuren.

Wy hebben booven reeds aangeroerd, dat 'er schier nooit vrugtknoppen aan zwaare en sterke takken koomen, voor en alcer dat zy zy-takjes maaken, welke dun, en strax, dat is het Jaar daarna, niet alleen Bloemen en Vrugten, maar dikwils grooter en zwaarder, ja meerder zullen voortbrengen, als andere takken; by voorbeeld, een Peereboom die niet anders als zulke takken schiet, zal doorgaans in 't geheel geen Peeren aan dito takken draagen; en in teegendeel gemeenelyk veel Vrugt aan dunne en zwakke takken, dat zelfs zo verre loopt, dat indien eenigen Boom somtyds de eene heele zyde gelykt te kwynen, om dat 'er geen nieuw nog sterk hout is uitgelopen, of anders niet als zeer zwakke takjes, wy dan gemeenelyk zien, dat die kant overvloedig bezet is met Vrugtknoppen, terwyl 'er aan het overige van den Boom, die door de meenigte zyner fraaye en groote takken heel gezond en weelig scheen te weezen, dikwils maar weinig, of in 't geheel geen te voorschyn koomen.

Deeze aanmerking heeft ons twee a drie dingen in het werk doen stellen, daar wy ons ook zeer wel by bevonden hebben; het eerste is, dat als een Vrugt-boom eenige Jaaren lang bykans niet anders doet als zulk slag van takken van ongemeene dikte en lengte te maaken, en dat hy bygevolg weinig Vrugt geeft, zo is in dat geval geen beeter nog spoediger hulpmiddel om zulken Boom aan de gang te brengen van vrugtbaarheid, als Eerst dezelve, naamentlyk laag of heiningboom in 't na-jaar met al zyn hout op te neemen en te verzetten; of ten Tweeden, in 't begin van de Lente al zyn groove en dikke wortelen met een beitel digt aan, ja als in den Stam af te slaan, of rondom met een Spaa dezelve af te steeken, en zo zyn overvloedig sap te beneemen; en in plaats van zulke dikke wortelen,

len,

len, zo zal hy nu niet als fyne hairworteltjes maaken en hem zyn sterk groeyen belet werden; en zo zal dan zulken Boom het Jaar daar na gemeenlyk vol bloem zyn, en vervolgens naaderhand veel Vruchten geeven; dit heeft niet alleen plaats in Appel- en Peereboomen, maar vooral in Abrikoozen en Pruimen, maar geenzints in Kerffen nog Morellen.

Iemand zoude kunnen vraagen, hoe kan men weeten, waar dat die groote en dikke wortelen leggen? 't welk strax blykt, aan de dikke en zwaare takken, want alwaar een zeer dikke tak is, daar onder, 't zy hooge of laage Boomen, zultge die zwaare wortels vinden, die dan zo dicht aan de Stam moeten weggenoomen werden, en dan zal de Boom dunder, fynder en draagbaarder hout dat zelve Jaar maaken: de Oude hebben al weeten te zeggen; *zo de kroon is van den Boom, zo zyn ook de wortels*; dit ziet men in een Peere-boom die recht en hoog opschiet, zyn wortels zyn ook penagtig; een Appel daar-en-teegen spreid zig breed uit, aldus zult gy ook zyn wortels ver uitgespreid vinden.

Of ten Derden, zal men in de Maand van Mey, als hy overmatige zwaare takken begint te maaken, het zy in eenen ouden geplanten Boom, het zy in d'eerste Jaaren na het griffelen, de middelste of kroon-tak (zo van de oude Liefhebbers genaamt) dat uit al te veel saps in dien tak schietende van daan komt, en zo doende de andere te zwak blyven; daarom zo moet men, zo men daar meester van wil zyn, die kroon-tak daar uit neemen, en de sappen in 'er loop verdeelen, op dat in de plaats het alles maar alleen werd aangeleid om eene zwaare tak voort te brengen, af te leiden, en als te dwingen om de andere teere en zwakke takken sterker en vrugtbaarder te maaken, die anderzints ligt koomen te sterven, verdorren of te vergaan, en zo zou dan zulken Boom lange Jaaren na malkanderen wel vol hout, dog onvrugtbaar blyven, of maar weinige Vruchten voortbrengen.

Maar raakende andere zwaare takken, die moet men in de Maand van Mey met de naagel de toppen afknippen, even booven de derde of vierde knop; wel lettende, dat altyd de laatste knop na buiten ziet, anders zullen de nieuwe uitschietzels na binnen groeyen, en zo de kroon van de Boomen mismaaken: ja hier steekt nog meer als een voordeel in, want terwyl dat zwaare takken in haar groey voor

voor twee
te beeter en
of takken,
tyd is de on
in geen twee

Hier zullen
delen der Bo
de verdere Ja
enz. by te v
byzonder K

Om takk
Beitel en h

Dunne
den, dikke
en altemer
Mes of By
kwesten of

In het ko
moet altyd
die toe rond
zullen altyd
ten groeyen
afstaan, en
gen aan u
ten nooit

Zo ee
om dat
groene
in zyn v
begind z
Boom te
dat zo d
geplante
mently
de bed
In g
groen ge

voor twee a drie weeken stuiten, zo groeyen de andere zwakke des te beeter en de bloemen zetten te ligter, ja aan dito afgekneepde tak of takken, koomen dan twee a drie dunne takjes voort, en meesten tyd is de onderste nog een bloem-knop, die anders aan zulken tak in geen twee of drie jaaren zoude groeyen.

Hier zullen wy nu eenige aanmerkingen byvoegen, in 't behandelen der Boomen, zeer nootzaakelyk om geweeten te werden, om de verdere Jaaren der Boomen en haar onderhouding van Snoeyen enz. by te voegen, zonder nogtans van ieder aanmerkingen, een byzonder Kapittel te maaken.

Om takken of wortels wel te snoeyen, diend een Snoeimes, Zaag, Beitel en Houde haamer.

Dunne takken en wortels kan men met het Snoei-mes ligt affnyden, dikker zynde, moet met den Bytel en Haamer geschieden, en altemet best met de Zaag, om door het hard doortrekken, het Mes of Bytel geen andere takken, die behouden moeten werden, te kwetsen of af te snyden.

In het korten en affnyden der top-enden in het na- of voor-jaar, moet altyd de boovenste knop na buiten staande, bewaard en tot die toe rond, en geenzints lankwerpig afgesneeden werden, anders zullen altyd de takken, dien Zoomer zullende uitschieten, na binnen groeyen en zo langwerpig gesneeden zynde, ligt met de wind afflaan, en zo zoud gy nooit goede kroonen nog nette uitspreidingen aan uwe Boomen krygen; maar in teegendeel de wortels moeten nooit rond afgesneeden nog gebeiteld werden.

Zo een Boom weinig of geen lot het eerste Jaar geschooten heeft, om dat hy zeer ziek of bykans dood is ('t welk niet zo zeer aan het groene hout van deszelfs top, als wel aan de Stam of digt by, of in zyn wortels blykt, en alzo ten laatsten het ge-ente of de Stam begind zwart te werden of in te krimpen) het dan best is dat dien Boom ten eersten uitgeroeid werde, ende plaats wat omgespit, op dat zo de Aarde aldaar op nieuw als ververscht werde, en den nieuwen geplanten Boom des te meerder zoude kunnen groeyen, voornaamentlyk zo de wortels des Winters een weinig teegen de felle koude bedekt werde.

In gevalle dan dat deezen Vrugt-boom de geheele Zoomer door groen gebleeven is, en nogtans weinig of geen lot geschooten heeft,

zo werd zo een Boom meenigmaal ras vrugtbaar in het toekoomende, zo hy maar het naastkoomende Jaar fraaye looten komt te schieten, wel lettende, dat by tyds de uitloopzels aan de wortelen, die meenigmaal dan overvloedig veel bevonden werden, en meest altyd de oorzaak van dat zwak gewas zyn, geheel en al werden weggenoomen, maar niet (*let wel Leezer*) de zelve, gelyk meest alle Thuinlieden doen, booven affnydende; want zo zullen in 't korte driemaal meer van dito uitspruitzels voor den dag koomen, en zo moet het boovenste 't voedsel missen, dewyl de onder-dieven, dat alles na haar haalen, maar de Aarde wat weg nemen en geheel uit-trekken.

Om hier van verzeekerd te weezen, en met een dien Boom het Jaar daar aan te doen wassen, zo moet men dien Boom in 't begin van November zyn wortel ontblooten, en zo dan eenig beginsel van goede wortels uit den Stam of wortel zig vertoonen, zo smyt daar op versse en frisse wel-gemeste en wat gezande Aarde, en gy zult uw verwonderen zulken schoonen gewas den aankoomenden Zoomer daar aan te zien: maar zo 'er geheel geen goede of nieuwe wortelen gevonden werden, zo smyt den zelve liever uit, want hy zal altyd blyven krukken en nooit een welgemaakte Boom werden; mits dat men in de naastkoomende Zoomer wat meer als gemeen zorg draage dat ze nu en dan eens begooten werden, of wat flabben uit de Sloot daarom leggen, of een pot half vol Aarde gedaan zynde, daar by zette, en altemet met water die vulle, indien naamentlyk de Zoomer heet en byzonder droog, en zo de grond uitgedroogd of zeer hoog is: en dan zal dien Boom zyn schaade ligt vergoeden en wel ras meer Vrugten voortbrengen, als zyne buuren, hoewelze al een Jaar voor uit waren.

Dit is het geene men aan de onder-stam en by de wortels doen moet, dog omtrent zyn teer of weinig gemaakt hout, moet een Liefhebber ook wat in 't werk stellen, zo derhalven de takken dun en zwak zyn en wat uit den geelen, hoewel altemet met eenige bloem-knoppen verzeld (om dat haar groeyen vroeg, dat is al voor St. Jan gestuit was, anders zoudenze langer doorgeschooten hebben) zo snyd de zelve op een a twee knopjes naa, tot de Stam toe af, en laat 'er niet meer als een aan ieder took of tak blyven.

By

By aldien den nieuw geplanten Boom, het zy voor Heiningen, 't zy voor Latingen aan het top-ent maar eenen dikken tak maakt, zo moet die in zyn top-end noodzakelyk al vroeg, dat is in 't laatst van Mey, gekort of afgeknipt werden, op dat hy niet al te hoog groeye, en dan zal hy veele en verscheidene schoone zy-takken dien Zoomer daar uit voortbrengen, waar uit blykt, dat hy goede en sterke wortels heeft geschooten en nog schiet, ja hy zal byna een geheele kroon maaken, of op ordre aan Heiningen en Latingen genoegzaame zyscheuten, om nog in 't laatst van de Zoomer te kunnen aangebonden werden: dit zy niet alleen gezegd van Peeren, maar ook van Appelen, Perzikken en Abrikoozen, zoze vroeg dikke water-looten koomen te schieten.

Dog men moet in dit aanbinden der zy-takken ook voorzigtig zyn, dat is, men moet juist niet alle de kleine takjes bewaaren, die daar uit zyn voortgekoomen, maar alleen de dikkere, de sterke, de heel dunne en overvloedige, daar uit wegneemen; want die dunne, teere, al waarenze vry lang die zullen dog kwynen, en dood gaan, of den goeden groey en wasdom van de andere eenigzints beletten: wy zeggen de beste zyn de dikke en de kort-leedige, want zo de knopjes verre van malkanderen staan, is 't een zekker kenteeken, dat het meer een water-loot als een vrugtbare zy-tak weezen zal; 't welk niet alleen in Peeren, Appelen, Kersfen, Perzikken, Abrikoozen, maar ook altyd in de Wyngaarden plaats heeft, en door de ondervinding nu zo meenigmaal is bevestigd.

By aldien nu den Boom na wensch' waft, en vier, vyf of meer fraaye sterke takken en zwakke daar onder geschooten heeft, zo zal men de sterke en korte dikke bewaaren, en die beide de kanten van den Stam aan Latingen enz. aanbinden, om zo aanstonds een goede kroon en een ordentelyke Boom te krygen, maar de dunne en zwakke takjes, aan een Stam-boom, die moeten op een of twee knopjes na in 't voor-jaar afgesneeden werden, en de sterke zo die byzonder lang zyn, een weinig inkorten, op dat deezen of geen Boom zyn volmaakte schoonheid in 't korte mag bekoomen, en uit de afgesneedene dunne takjes, of overgebleeve knopjes, haast dikwils het volgende Jaar bloem-knoppen moogen koomen; wel lettende, dat altyd, zo 't mogelyk is, aan beide de zy-

den evenveel takken geleid werden, en de knoppen, aan het uiteinde van de sterke looten na de nog leedige plaatzen zien, want daar heenen schiet altyd een tak uit, en die kan dan gemakkelyk daar aan gebonden werden; dat anders of niet gemakkelyk kan geschieden, of altyd zo gedwongen zynde, aan Heiningen en aan Stam-boomen zeer misstaat, en zo zouden dezelve takken na binnen, en niet na buiten schieten, en de cirkel der Nanus-boomtjes en aan Heiningen straks gebrooken zyn, of naaderhand de regte kroon niet als met meerder moeite kunnen verkreegen werden; ondertusschen altyd wel bewaarende, de dikke en kortleedige, als zynde de beste en op zyn tyd de regte vrugtdraagende takjes, de dunne en teere tot op een a twee knopjes na, als gezegd is, afsnyden; en zo moet een Liefhebber van Jaar tot Jaar voortgaan, tot dat de cirkel van deeze en geene Boom volkoomen volvoerd is.

Dog indien de eene tak merkelyk dikker is, als den anderen, zo moet men altyd den minderen, zo veel moogelyk is, helpen, met den dikkeren wat meer af te snoeyen, en in zyn doorschieten, als booven is getoond, in Mey wat uit te knypen, op dat alzo aan beide de zyden van den Boom even veel en even sterke takken moaangeleid weezen, en zo een fraayen en ordentelyken zwier verkrygen; de vrugt-takjes, (booven aangewezen) altyd wel spaarende, want anders zoude een Liefhebber wel schoone en nette, maar ganfch geen vrugtbaare Boomen krygen, nettigheid met vrugtbaarheid, is het grootste vermaak van een regt Liefhebber.

Dog indien een Boom het eerste Jaar, maar aan eene kant alle de takken komt te schieten, zo moet den Thuin-man, de dikste en sterkste nog groeyende, na de andere kant, langzaam en alle twee a drie daagen een weinig meer buigen, en met een Muskovies matje of droog biesje aanbinden; 't welk dan zo ras wend, dat men de zelve in 't voor-jaar geheel en al kan op zyn regte plaats brengen: veele agten het beeter, dat men die tot op de dikte van een Ryksdaalder aanstonds afsnyd en op nieuw laat uitloopen, maar de ervaarentheid heeft het boovenste verre voor goed gesteld, want dikwils gaan dan de Boomen dood, of willen aan beide de kanten echter niet uitloopen, en zo verliest men meenigmaal al zyn verwag-

wagting e

In h
aan een d
doen, om
maar na d
gen; want
moet noot
hout en kr
om hebber
een zeer g
men; ech
sneede ta

Behalv
dat de d
te spruite
ben, ni
getoond
gebonden
de, moet
te zien; b
en zo die
haft van
zien wez

Altem
Bloem-
kerwyf
buiten
zwaar
als dik
in zyn
takjes
loop g
vieren

Da
Jaar
en be
aange

wagting en zelfs den Boom.

In het affnoeyen der gezeide takken, het zy aan den Stam, of aan een dikke en sterke tak, moet men altemet een schuinze snee doen, om zo te beletten, dat de nieuwe scheut niet regt voor uit, maar na de kant, daar men niet veel hout heeft, ziet heen te krygen; want den tak daar uit zullende wassen, kan niet regt, maar moet nootzaakelyk schuins groeyen, om dat alleen aan die kant hout en knop is, en omzoomende daar heenen geperft werde; daarom hebben nu veele geoordeeld, dat deeze nieuwe uitvinding van een zeer groot en nuttig gebruik is, zo voor jonge als oude Boomen; echter gaat het niet altoos vast, dat uit de zelve schuins afgesneede tak, zulke en na die kant takken zullen uitspruiten.

Behalven het gezeide, moet een Liefhebber voorzigtig zyn, dat de dunne takjes die van Jaar tot Jaar uit de takken koomen uit te spruiten, van de Thuin-luiden, om juist alles zo gelyk te hebben, niet werden weggenoomen, want dus doende als booven getoond is, zouden de Boomen wel net in ordre staan en aangebonden weezen, maar den Boom nu zyn kroon byna hebbende, moet men alles wel waarneemen, om Vrugt van zyn arbeid te zien; best dan is het dat die kleine kortleedige takjes bewaard, en zo die wat dun en lang zyn, wat gekort werde, zo zal den Boom haast van onderen tot booven vol Bloem-knoppen en Vrugten gezien werden.

Altemets gebeurd het dat een tak, die lang gelaaten was om Bloem-knoppen en zo Vrugt daar aan te krygen, en die natuurlykerwyse altyd teeder moefte blyven, evenwel ongemeen in dikte buiten verwagting komt toe te neemen, en wel een of verscheide zwaare takken uit zyn top-end uitschiet, terwyl men een andere als dik zynde, kort afgesnoeid hebbende om hout te maaken, schier in zyn oude staat ziet blyven, en niet anders als zwakke en teere takjes voortbrengt, het sap, om zo te spreken, eenen anderen loop genoomen hebbende, eeveneens byna als het met sommige rivieren gebeurd.

Dan moet men zig schikken na deeze verandering, in het eerste Jaar na deeze omkeer, zo moet die tak alseen hout-tak aangemerkt en behandeld werden, na de manier booven alreede genoegzaam aangetoond; hem dan inkortende, en den andere ter contrarie be-

waarende, op dat alzo dien hout-tak weeder een Vrugt-tak werden mag, 't welk op de gezeide wyze in een of twee Jaaren de ondervinding heeft geleerd.

Maar den weetgierigen Liefhebber moet nergens meer voor vreezen, als dat een Boom naar omlaag bloot en kaal werd, dat de plaats is daar hy best voorzien moet weezen, gelyk wy booven van de Perzikken en Abrikoozen reets hebben aangetoond, waaromze zo ras vervallen en sterven; en daarom dringen wy het met zo veel naadruk aan, dat men nooit of zelden zyne hout-takken heel lang moet laten in het snoeyen, het zy zo hier of daar eene enkelde, om haar een Jaar of twee het sap te laten, na zig neemen of om een leedige plaats te vervullen, ja de zelve na maals weg te neemen, als den Boom zig gezet heeft om Vrugt te maaken.

Deeze manier om zwaare takken lang te snoeyen, is een misflag daar meest alle Thuin-luiden in vervallen, en zulks by gebrek van kennis, of van in agting te neemen, dat men de plaatzen zo wel van booven als beneden moet vervuld houden, maar zy zoeken ras om hoog te klimmen, en ook ras een grooten Boom te hebben, en dus doende, zo moet het onseilbaar gebeuren, dat het benedenste van den Boom, dat rykelykst gestoffeerd moeste zyn, het minst zal weezen, want de zwaarste takken, ja alle die, willen altyd om hoog, daarom moet gee Thuin-man ooit verleegen zyn, dat hy booven geen hout genoeg heeft of krygen zal, maar hy moet altyd zorgvuldig zyn, om maar beneden houts genoeg te houden, anders zo zal het boovenste hout half de meester speelen en het onderste in 't korte sterven en vergaan, en zo moeten dezelve Boomen afgeknot, of ver-ent of uitge-roeid werden.

Men moet derhalven altyd heel zorgvuldig zyn met het zelve te stuiten, en die zwaare takken t'elkens kort genoeg af te snoeyen.

Hier leid nog een andere groote zwaarigheid, daar schier niemant zig voor wagten kan: waarom wy in plaats van zyne snoeying te doen op die zwaare lange tak uit eene andere dikkere gesprooten, men liever de snoeying op die oude doe.

Dog zo zulk een oude tak al te lang mogt weezen, kan men hem tot

tot een f
sprooten
dunne tak
neemt men
dur gants
andere wel
welke dan
len weezen.

Men moe
in fleur en
zynet kru
wil zegge
ken laten
niet is.

Kortom
nen jongen
of snoeying
vonden heb
zien van het
wegens de
lyk voor h
slag van V
de erwaer
stigd, en
gen vind
is, gans
dit alles

Maar
werden,
ontrent
de van d
zels gele
takken
op Qu
der vo
klein is
Het z

tot een stomp knotten dicht aan de plaats daar die dikke was uitgesprooten, en dan zullen uit dien stomp, het volgende Jaar veel dunne takjes weeder uitspruiten; maar indien 'er te veel koomen, neemt men eenige derzelve zeer dicht aan den Stam weg, op dat aldaar gants geen nieuwe uitspruitzels weeder mogten koomen, de andere wel bewarende, voornaamentlyk die kort-leedig zyn, als dewelke dan het volgende Jaar, gemeenlyk vol Bloem-knoppen zullen weezen.

Men moet altyd en geduurig gedagtig zyn, zal men de Boomen in fleur en vrugtbaarheid behouden, dat de zwaarte van de dragt zyner kruin met de kragt van de Stam overeen koomt; dat wil zeggen aan eenen weelderigen Boom meerder en langer takken latende, en wat minder en korter aan eenen die zo tierig niet is.

Kortom, als men volgens deeze beginzelen en opmerkingen eenen jongen Boom heeft onderhanden gehad tot aan zyn vierde Jaar of snoeying toe, zo zal men onfeilbaarlyk by de uitkomst ondervonden hebben, die wy 'er van beloofd hadde; zo wel ten aanzien van het schoon gezigt dat overheerlyk moet voortkoomen, als weegens de treffelyke Vruchten; dit zo zynde moet men waarschynlyk voor het toekomende bekwaam genoeg weezen om alderley slag van Vrucht-boomen, net en ordentelyk te behandelen, dewyl de ervaarentheid en reeden de zelve zo meenigmaal hebben bevestigd; en wy derven daarom zeggen, dat niemand zig zal bedroegen vinden, indien hy het nu gezeide geliefd op te volgen; daar is, *gunstige Leezer*, al meenig Boomtje in de asse gebrouwen, eer dit alles zo net is ondervonden.

Maar hier moeten nog eenige aanmerkingen niet voorby gegaan werden, als zynde van te groote aangelegentheid; en wel eerst omtrent de Peere-boomen; daar zynder, die jaarlyks met het einde van de Zoomer te byster geel werden en dat zonder fraaye spruitzels geschooten te hebben, ook eenige waar van de top-enden der takken ook alle Jaaren versterven: en dat zyn doorgaans Boomen op Quee of Doorn geocculeert of ge-ent, daar, en waar van eenige der voornaamste wortels dood en verrot zyn; Boomen die niet als klein in 'er omtrek schieren.

Het zelfde valt 'er ook meenigmaal te zeggen van de Perzik-boomen

men

men die in haar eerste Jaaren aan het meerendeel van haar Knoppen of Stammen met gom beladen te voorschyn koomen, die werden zo zwak en teer groeyende, geweldig van Luizen en ook van Mieren geplaagd; zulke Perzik-boomen hebben zeekerlyk eenige rotte wortelen, welke in 't na-jaar dienen afgesneeden, en met nieuwe Aarde, ook wel met vers Zand gemengd, dan bedekt te werden, en de nesten der Mieren, daar gemeenlyk by weezende, gestoord te werden, anders zullen de zelve byna nooit aan haar oude jeugd en groeyen weder geraaken; en als dan zal men in 't toekomende zo geen Luizen, en dienvolgende geen of maar zeer weinige Mieren, als haar aas, daar aan vinden.

Eenige Liefhebbers, inzonderheid nu tot Jaaren gekoomen zynde, en die nogtans gaarne ras van haar arbeid Vruchten willen zien, die planten de laage Boomtjes byna met al haar hout, en ondervinden datze het Jaar daar aan volkome en rype Vruchten krygen, inzonderheid in Boomen die anders luy en traag Vrucht voortbrengen, zoze maar het eerste Jaar wel wortel, en dienvolgende goed hout aan haar top-enden, en in 't midden veel Bloem-knoppen hebben geschooten, maar die moeten om dit te erlangen in een nieuwe frisse grond geplant werden; 't geen de ervarentheid zo meenigmaal nu heeft bevestigd, dat niemand daar aan meer twyffelen kan; ja wy zullen meer zeggen, dat zulke Boomen meest altyd vruchtbaar blyven, en byna nooit water-looten zullen maaken.

Wy weten wel, dat dit veele Liefhebbers geheel mishaagd, want meenen zy, dat konnen nooit schoone en wel uitgestrekte Boomen aan Heiningen nog Lattingen maaken, of ten minsten niet dan weinige en kleine Vruchten voortbrengen; maar het contrarie is in deeze laage Landen waar, als men maar Boomen uitkieft om te planten, die aan alle kanten goede en ordentelyke takken hebben uitgeschooten, daar uit zynde gesneeden alle overvloedige en malkander drukkende of over malkander loopende takken, en zo de ordentelyke figuur van den Boom behoud.

Maar dat heeft zo wel geen plaats in hooge Stam-boomen, Appelen of Peeren, hoewel men nogtans ook ondervindt, dat een Stamboom, (dog niet al te groot nog te oud) met takken met al, een weinige maar uitgedund, en van desselfs dwers of door malkanderen heen loopende takken zynde ontlast, meenigmaal wel begint te draa-

draagen
het Jaar
voort te br
Veel
boomen na
takken uit
Jaar, als wa
en dan voor
Van on
en herdaan
of Latting
het volgen
In on
Griffelen
ben gell
maaken,
of om dat
len uit wa
dat men de
oordeel v
hebben.
Maar o
Eerst in
Eene op
als die te
ging de
na buit
Eenen
een fra
vlugt n
Inseyin
mooye
pen la
moet
ten,
gaan
Te

draagen, die van te vooren geheel als onvrugtbaar scheen, en zo het Jaar na de verplanting veel beeter en meerder Vruchten begind voort te brengen.

Veel oude en heedendaagze Liefhebbers laaten de hooge Stam-boomen na haar welgevallen groeyen en opwassen, zonder eenige takken uit het midden weg te neemen, als op het derde of vierde Jaar, als wanneerze dan de zelve tot een ordentelyke kroon Snoeyen, en dan voorts laaten opwassen.

Van onze eerste behandeling in het Enten door insplyten, gedaan en herdaan op oude Boomen die geplant staan, 't zy aan Heiningen of Lattingen, of laage en hooge Stam-boomen, daar van valt nog het volgende te zeggen.

In onze Thuinen is niets gemeender als het weder-Enten of Griffelen by insplyting op oude Boomen die eenige Jaaren nu hebben gestaan, het zy om zig wat ondeugende Vruchten kwyt te maaken, die niet zo smaakelyk zyn en die men daarom moede is, of om datze niet draagbaar zyn; het zy ook om voordeel te haalen uit wat nieuws, dat ons aanmerkelyk is voorgekoomen; zo dat men derhalven altemets eenige soorten niet ontziet, of dat men oordeeld van die soort van Boomen genoeg of liever te veel te hebben.

Maar over die manier van Enten valt al vry wat te zeggen; voor Eerst indien den Boom zo dun en klein is dat 'er niet meer als een Ente op staan kan; gelyk men 'er in 't gemeen geen Ent op zet, als die ten minste twee of drie knoppen heeft, om of de eene dood ging de andere het konde voltrekken, zo moet altyd de eerste knop na buiten staan, en zo kan het ligt geschieden dat elke knop deezer Enten een schoone tak schiet, die bequaam is om het beginsel van een fraayen Boom te geeven, en in dat geval moet men zyne toevlugt neemen tot het geene wy hier booven wegens de eerste snoeying van een Boom gezeid hebben, die in het eerste Jaar drie mooye uitspruitzels gemaakt had; men zouze ook twee of drie knoppen langer konnen laaten, indien, (gelyk zulks waarschylyk moet gebeuren) het hout heele weelderige takken heeft gescho-ten, en vooral indien den Boom scheen te neigen om zig te gaan sluiten.

Ten Tweeden, als den Boom die men zal griffelen groot en dik

X

Bc-

genoeg is, dat is meer als twee duim in zyn omkring, zo zetten sommige Liefhebbers, daar twee Enten op, en dikwils zo wassen ook wel beide die Enten met twee of drie fraaye takjes, maar dan moet men wonderlyk op zyn hoede weezen, om de verwarring te myden, daar men hier meede gedreigd werd, door de nabylie van de Erten, en derhalven moet men by tyds te werk gaan om opening te maaken, op dat alzo te takken niet verward door malkanderen heen groeyen.

En met nog meerder, ja kragtiger reeden, indien den Boom verscheide zwaare en dikke takken heeft, die altemaal vry digt by malkander staan, en alle bekwaam zyn om in haar top eenige Enten te krygen, zo op die allegaar Ge-ent werd.

In zulke gevallen moeten nieuwelingen en onkundige haare handen t'huis houden, hier is al de voorzigtigheid van een ervaren Hovenier ten hoogsten van nooden, om een goed gebruik deezer tierigheid en weelderigheid der takken te maaken, om door een wyze bestiering in weinig tyds een Boom te krygen van deftigen stal, kroon en ongemeene vrugtbaarheid; niets is 'er gemeender als zodaanige Entingen kwaalyk behandeld te vinden, en bygevolg is een Liefhebber ongelukkig, dat zulken Boom voor de eerste maal onder handen van een onkundige Thuin-man valt.

In het tweede, derde en vierde Jaar, en zelfs nog langer, indien 't zo voorvald, moet men op den voet te werk gaan dieve voorgedraagen hebben, tot dat den Boom ons begind Vrugt te geeven, en als dan staat men niet alleenig toe, om ses of zeeven duim van elken tak af te snoeyen, maar ook zal men van Jaar tot Jaar hier en daar eenige der voorgaande oude takken daar uit wegsnyden, om dien Boom om laag altoos wel voorzien van hout en takken te houden, anders zal den zelve om laag en van binnen haast ontbloot van genoegzaam vrugt-hout weezen.

Waarom eenige Liefhebbers liever een, als twee Enten op een Stam of Takenten, want niet alleen zyn deeze ongemakken zo ligt dan niet te wagten; maar voornaamelyk, om dat een Ent op een wat schuins afgesneeden of afgebytelde tak of Stam ge-ent, altyd rasser omzoomd en met de Ent ligter vereenigd, en nooit zo ligt inwaaterd, ja doet hier by, dat als men de spleet maakt, om maar een Ent daar in te zetten, nooit den heelen Stam nog tak zo verre be-

bchoef

Den

ren geit

Boomen

Appelen,

waarom z

dig hebbe

lelle van

jingen m

men en

Liefhebb

alleen v

met een

aan gele

te beete

ten voor

Deeze

der Perzi

der bloe

dienstig

ziet dat

sommige

zyn gew

Wa

waar v

datze

weete

het fr

ze ve

ter-jo

werde

Ee

merk

de V

gete

tal

ke

behoefd op te splyten en zo de andere zyde geslooten houd.

Den overvloed van takken, is men gemeenlyk in nu eenige jaaren gestaan hebbende en op nieuw ver-ente of op nieuwe afgekorte Boomen onderworpen, die het gezeide ongemak veroorzaaken, zo Appelen, Peeren, als inzonderheid Perzikken en Abrikoozen; waarom zy onzes oordeels ten hoogsten een tweede snoeying noodig hebben, somtyds wel een derde, behalven de eerste die in het leste van den Winter of voor-jaar werd gedaan; deeze laatste snoeyingen moeten om half Mey geschieden, naamelyk als de bloemen en zo de Vrugten beginnen te zetten, en wy kunnen de Liefhebbers verzeekeren dat als dan de tweede snoeying niet alleen voordeelig, maar ook heel noodzaakelyk is; men moet met een ook sommige knoppen afbreeken, daar niet minder aan geleege leid als aan deeze manieren van snoeyen, op datze te beeter hout moogen maaken, ja grooter en smaakelyker Vrugten voortbrengen.

Deeze leste werkingen, naamelyk de tweede en derde snoeying der Perzikken en Abrikoozen, en het afbreeken van den overvloed der bloemen en knoppen van alderhande Boomen, zyn zo wel dienstlig om eenige takken sterker te doen werden, die men voorziet dat men in het toekomende van doen zal hebben, als om 'er sommige heelendal van uit weg te neemen die onnut of overlastig zyn geworden.

Waarde Leezer, hier volgen eenige algemeene Aanmerkingen waar van wel reets eenige hier en daar zyn aangeteekend, maar om datze van veel belang zyn, derhalven ten hoogsten noodig om geweeten te werden, en dat over zekere byzondere gevallen die het snoeyen van alderhande Boomen raaken, want zo iemand deeze verzuimd, zo zullen de Boomen haast vervallen of vol water-looten, of alhoewel reets vrugtbaar, t'eenemaal onvrugtbaar werden.

Eenige naauwkeurige Liefhebbers hebben deeze byzondere aanmerkingen zeer wyd uitgebreid en wel tot tagtig of neegentig; de Hr. Quinteny heeftze tot neegen-en-zestig of zeeventig toe opgeteld, maar wy zullen 'er weinige ten aanzien van dat groote getal en alleenlyk de principaalste en zo kort als moogelyk is aantekenen, op dat het den weetgierigen Liefhebber niet en verveele,

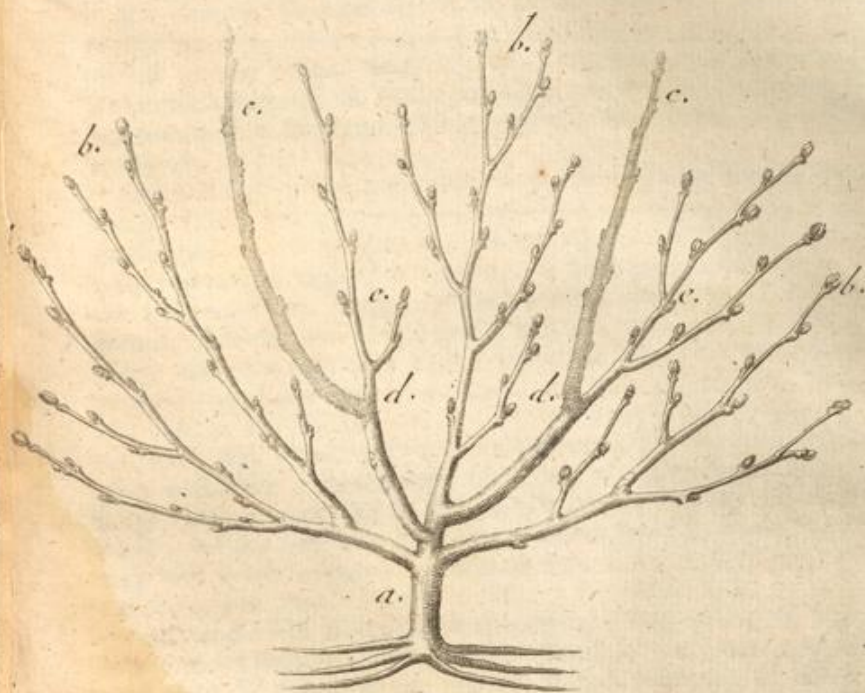
die dingen te leezen, die van minder belang zyn.

Indien 'er uit eenige plaats van een Stam of Tak naamentlyk van het ge-ente of geoculeerde, reets al een goede en nu of haast draagbaare zy tak, (welke voor een goede en draagbaare tak by de Liefhebbers gehouden werd) geleid en gedwongen teegen Lattingen, Heiningen of Muuren, eenige water-looten koomen te schieten, daar geenerley dienst in steekt, als booven is getoond, zo snyd men die op de dikte van een Ryksdaalder toe glad daar uit, of in de schuinte weg, anders zal dit water-lot het goede hout komen te bederven, of ten minste zal de verdere tak tot het top-ent toe, dunder blyven en zo ten laastten sterven; om dit zonnelaar te zien, zo gelieve een Liefhebber maar een tak van een Abrikoos of Perzik te beziën, daar een zwaare tak of water-lot komt uit te schieten, in 't midden van een andere goede en vrugtbare tak, alhoewel met Vrugten nu belaaën of niet dien tak tot de water-lot toe zal dik en sterk zyn, na het uit-einde, zal men de verdere tak eens ja tweemaal zo dun, en niet als met kleine en teere takjes voorzien vinden, en dikwils dat zelve na jaar nog, of ten langsten in 't volgende voor-jaar dood zyn; ja wy derven zeggen, dat de ervaartheid het altyd zo bevestigd heeft, waarom men ook in het voor-jaar, zulken uitsteekende dikken knop, of in 't begin des Zoomers de beginzels en aangroey zulker looten gewaar werdende, dezelve aanstonds moet wegneemen.

Van gelyken moet men wegneemen alle dikke takken en knobbelagtige steelen, daar de Peeren enz. aan gestaan hebben, dewyl zodanige takken daar uit voortgekoomen, zelden bekwaam zyn om Vrugten daar na voort te brengen, en derhalven zullen de Liefhebbers ook die des Zoomers aftrekken.

Zo doen veele ook met de takken die voortkoomen uit de zyde van een Doorn als een spoor, welke gemeen zyn in d' Ambretten, Virgilleuse, Bergemotten, enz. welke sporen men maar effen haar steekelige scherpte affnyd, en dan maakenze zo veel te eerder kleine zy-takjes, ja bloemknoppen.

De snoeying van zwakke en lange takken werd wel des Zoomers gedaan, met de top-enden af te breeken, beeter als met het snoeiemes te snyden, eensdeels om dat het veel rasser gedaan kan werden;

WKEURGE
zyn.
of Tak tusschen
en guele en ne of
en dragbare tak
en wongen tegel
water-koeten k
als booven is g
selder toe g
het goet
re tak toe in
sterten; om d
maar een tak
ware tak of wat
ander guele en
de of met die
het af-eind, zal
en, en met als
dikwijl de zelve
oor-jar dood zyn;
en altyd zo be
maken uitteek
beginzels en s
alstonds moet
dikke takken en
gestaan hebben,
telken bek van
en derhalven
voorkomen at d
en zyn in d
booren om
alstonds de
en werd wel de
beter als met
raffer gedaan in

den; en om dat het sap eerder opdroogd, ja zo de ervaarendheid ook geleerd heeft, het zelve eerder en meerder vrugtknoppen voor den dag doet koomen; daar het met het Mes glad afgeineeden, eerder en meerder takken koomen uit te schieten; dog hier van zal in het 14. Capittel nog meer gesproken werden.

Een ervaren Hovenier en die net op zyn werk is, moet nooit eenige dorre en doode top-enden in de Boomen gedoogen, maar die tot in het leevend hout afsnyden, behalven in de Abrikoozen en Perzik-boomen, als welke het Gommen wat onderworpen zyn, waarom best in het dorre zelfs, en niet in het leevend hout die af te snyden.

Dikwils ziet men dat een oude en nu kwarrelende Boom, die in eenige Jaaren niet als kleine en zwakke takjes heeft voortgebracht, na het mesten en eenigzints vernieuwing van Aarde, nieuwe en goede zytakken begint te maaken, 't welk een zeker bewys is, dat hy nieuwe en beeter wortelen heeft geschooten, dan snyd men de oude en zwakke takjes allengskens, maar niet op eene reis weg, anders zoude men in het korte een Boom vol water-looten en geen vrugtbaare takken krygen; het gezeide ziet men voornamentlyk in Perzik-boomen die wat aan de oude kant beginnen te werden, dog diend ook wel waargenoomen te werden, dat het geen volkooime water-looten zyn, nog ook geen heele dunne en lange takjes, want dat is gemeenlyk een teeken van dat dezelve haast, dat is, het Jaar daar aan te zullen sterven, ja meenigmaal nog dat zelve na-jaar; maar reedelyke dikke en kort geknopte, het zy ze wat langer of korter zyn, 't zyn echter altyd vrugtbaare takken die wel moeten bewaard werden; dog indien 'er water-looten onder loopen, moet men die hoe eerder hoe beeter weg neemen want die zouden al het voedzel na haar trekken; of liever is het sap daarna toe geperst, en daarom groeyen zy ook zo veel sterker als de andere, want die missen dan haar genoegzaam sap, en blyven derhalven in haar doorschieten steeken, of blyven teer en dun, of sterven, zo haast de Winter aankomt, dezelve water-looten, behalven het booven gezeide, zyn eigentlyk die teegen de gewoone ordre der natuure uit de Stam of tak voortkoomen.

De ordre die de natuur gemeenelyk hier in houd om takken voort te brengen, is, dat de tak die uitspruit, nooit zo dik moet we-

X 3

zen

zen, als die daar hy uitgesprooten is; dog indien deeze order werd omgekeerd, en de takken die uitloopen dikker zyn als de geene waar uit zy zyn gesprooten, dat zyn eigentlyk water-looten; wel verstaande zulke die schaadelyk aan de figuur van den Boom en des zelfs Vrugten kunnen weezen.

Men moet ook nooit een Boom beginnen te snoeyen zonder alvoorrens de uitwerking van de voorgaande snoeying regt onderzocht te hebben, de gebreeken, indien zy 'er zyn, daar van verbeteren, en 'er naauwkeurig de fraayigheid, zo ze daar in is, bewaaren.

In het stuk van Heiningen daar het geen gebruik is de takken te binden, gelyk men doet aan Lattingen, diend men altyd overleg te maaken, hoe veel bloemknoppen dat men aan een zwakke vrugt-tak moet laten blyven, en of die wel magtig is zo veel bloemen te voeden, en zo zyn Vrugten voort te brengen, ja dit is onzes oordeels meenigmaal de oorzaak, waarom kleine en zwakke Boomen, of die al te veel bloemen hebben, haar Vrugten eer die ryp zyn laten vallen; of meenigmaal met haar half gewasse Vrugten dood gaan; en ziet men dat ook niet in veel Kersten? gelyk aan de oude Kers Royaal of Praagse Muskadel-Kers, dat al haar meenig vuldige bloem verdord, en geen Vrugten voortbrengen anders, zo van der zelve overvloed maar twee derde van de bloemknoppen, eerze bloeyen in het voor-jaar afgetrokken werden, en geeven zy dan niet overvloedig Vrugten? wat is de reeden dat een Franse Keizerin, zo weinig draagd? als om datze met te veel bloemknoppen is voorzien, maar ook daar van meer als de helft afgeplukt zynde, draagd driemaal zo wel; of indien de bloemen wel zetten en een meenigte van Vrugten voortbrengen, hoe klein hoe smaakeloos zyn niet de zelve? daarze anders grooter en smaakelyker bevonden werden; wie weet ook niet, hoe smaakeloos en klein een Perzik en Abrikos is, zo te veel Vrugten aan de zelve gelaaten werden, en daarom moet een regt Liefhebber het gezeide wel waarneemen.

Veel Liefhebbers als haar Boomen wat oud werden, en zo geen jeugdige takken meer uitschieten, slaan hier en daar een oude tak uit, op hoop van nieuwe en beeter daar uit te zullen verkrygen, 't welk ook meenigmaal wel succedeerd, behalven in heel oude

oude Perzikken, Abrikoozen en Pruimen, dewyl dezelve zo harde en overal zo geschrompelde bast hebben, en het sap daar zo niet kan doordringen, om nieuwe looten te maaken; of indien het al gebeurd, zo gaat gemeenlyk dan dien Boom met zyn nieuw gemaakte takken, dat, of het volgende Jaar dood; best daarom is het de dunne wat uitgesneden, op dat dan de resteerende wat sterker moogen wassen.

De Takken, onzes oordeels, van Boomen nu eenige Jaaren oud zynde en afgeknot, koomen voort op de plaatzen daar van te voren kleine takjes, blaaderen of knopjes gestaan hebben, dog door de sterkere overwonnen, afgestooten of afgesneden, waarom altyd daar een quasje in het hout gevonden werd, als nu een dikke en oude tak werd weggenoomen, zo moet het sap, dat nu zo niet na boven; maar op de zyden overal geperst werd, tot dat die doorstraald tot in die oude buisjes, zo werden die op nieuw als geopend, en dan groeide daar weder een tak uit, dunder of dikker, na de opening en meerderheid van het aangeperste sap; maar de schors te oud en te hart zynde, kan daar door geen sap voort gedrongen werden, en daarom zullen aldaar geen takken groeyen.

Gelyk wy nu getoond hebben, dat men aan zwakke takken, niet veel knoppen moet laten, zo moeten ook aan zwakke Boomtjes in 't generaal altyd weinig Vruchten gelaaten werden, of zullen anders altyd zwakke en teere Boomtjes blyven, want haar zwak en teer Gewas, bewyft genoegzaam haar zwakke, weinige en teere wortelen dieze hebben, dienvolgende ook weinig sap; en daarom verciffchen gemelde wat sterker en verser, dog geenzints zeer scherppe Aarde, om haar wortels.

In alderhande Vrugt-boomen die wel tieren, schieten somtyds uit eene enkele knop twee, drie en viertakken, de alderbekwaamste twee moet men behouden; en die van malkander zyn afgezonderd, die na een leedige plaats schieten; men neemt 'er somtyds eene uit het midden van de drie weg, en dus krygen de overige des te beeter voedsel; 't welk niet alleen in de snoey-tyd, maar voor al als men in het afbreken der knoppen doende is, in de maanden Mey en Juny.

Aan Lattingen kunnen de takken gemakkelyk na de eene of de

an-

andere zyde toe geboogen werden, terwyl dezelve nog jong, of nog niet geheel uitgeschooten zyn.

Booven is reeds getoond, hoewel het eenigzints onaangenaam voorkomt in Schutting- of Latting Boomen, dat de takken kruiseling loopen, nogtans is 't meenigmaal zeer dienstig dezelve te bewaaren om eene der zyden te bekleeden, die buiten dat zoude leedig weezen, vooral zo het vrugt-takken zyn.

Zo de takken zwak en laag blyven, die men nogtans van nooden heeft, om een opening van den Boom te vullen, zo moet men die versterken, met de sterkere, booven die zwakke staande, af te snyden, op dat alzo die zwakke ondertak al het voedzel alleen van dien geheelen tak mag hebben, want de boovenste te hoog zynde voor ons oogmerk, zal anders hoe langer hoe hooger werden, en de onderste zwak blyven of vergaan.

De Perzik-boomen die weelderig doorwassen, moeten voor de eerstemaal niet gesnoeyd werden, voor datze op haar bloeyen staan, want anders Gommense wat ligt om haar overvloedig sap; best is het alsze nu aan het groeyen en uitloopen zyn, om dat straks in 't voorjaar de bloemen, blaaderen enz. weder groeyen, en zo blyft het sap nergens zitten, nog uit te bersten tot een Gom, opeen of meer plaats, waar doorze anders ligt sterven.

Men ondervind daagelyks dat de Vrugt-knoppen, die aan de top-enden der takken koomen, in het gemeen grooter en beeter gevoed zyn als de andere, om dat het sap altoos overvloediger na de booven-enden toeschiet; daarom is het vooral goed voor zwakke Boomen, dezelve by tyds te snoeyen, om niet onnuttelyk het sap na de top-enden toe te laten loopen; zulks leerd ons ook (als booven getoond is) dat des Winters de takken en knoppen dikker werden, en de bandjes om de takken in de voor-winter geleid, in February al, ja voeger vry beginnen om de zelve te klemmen.

Veele Liefhebbers, en niet buiten reeden, zullen een Latting-boom nooit beginnen te snoeyen eer hy volkoomen is los gemaakt, eensdeels om dat men gemakkelyker en en rasser snoeid, en anderdeels om dat men de takken naar het snoeyen, in beeter order kan schikken, vooral zo in 't begin dezelve kwaalyk geplaatst, of de andere wat sterker gewassen zyn.

Ja men moet dikwils eenige takken los maaken, om dat 'er altemet

met et
de Per
al sterf
datze beg
de zelve
gen hebbe
te zeeker
wat late

De me
teeken va
dat is ee
het raad
lasten,
breeken

Want
oud is,
schynd h
te snoey
eeven vr
zo hande

Om v
heid of
den, al
daar de
maakt

gelyk
het z
echte
zynde

De
verzu
takke
kier
oora
ken
een

A

met een tak dood gaat, zelfs in de Maand van Mey, gelyk in de Perzikken dikwils geschied, dat een heele tak met bloem en al sterfd; waarom ook eenige Liefhebbers, haar Perzikken, niet voor datze beginnen te bloeyen, aanbinden, en dat niet alleen, om de zelve net en wel aan haar Schutting des Zoomers dan te moogen hebben, maar ook, op datze wat later bloeyende, zo veel te zeekerder Vrugten zouden hebben; maar dan rypenze ook wat later.

De meenigte van takken in het eerste Jaar is juist altyd geen teeken van kragt en friffigheid, want indienze altemaal zwak zyn, dat is een teeken van zwakheid in de wortelen, en daarom is het raadzaam den Boom by tyds van eenige der zelve te ontlaffen, die aan den Stam of Takken, daarze uitspruiten, aftebreeken of af te snyden

Wanneer een Boom, het zy aan Heining of Latting, groot en oud is, dan maakt hy schier geen zwaare takken meer, en dus schynd het dat 'er geen mislag meer begaan kan werden met hem te snoeyen, als hy maar reedelykerwyze is aangeleid; of zo maar even vrugtbaar en zo goede Vrugten als te vooren geeft, anders zo handeld men hem, als nu van de Boomen gezeid is.

Om van takken wel te oordeelen, aangaande haar zwaarlykvigheid of zwakheid, zo moet men 'er geene voor dik en sterk houden, als in vergelyking van de geene die op den zelve Boom daar dicht by staan, want de naabyheid van een heele zwaare, maakt dat deeze die het minder is, voor zwak moet doorgaan, gelyk als de naabyheid van veele zwakke, maakt dat deeze, die het zo zeer niet en is, voor een zwaare moet aangezien werden; echter is hy geen water-loot, dat afgesneeden moet werden, als zynde een goede en vrugtbare tak.

Deeze aanmerking is van groote aangeleegentheid om niet te verzuimen somtyds eene ongemeene lengte te geeven aan eenige takken, die anders zwaar genoeg zyn, en die men evenwel hier voor zwakke en dunne moet reekenen, deeze lankheid veroorzaakt zynde uit aanmerking van andere daar na by staande takken, want anders zoude men daar meede dienen te doen als met een water-loot.

Als de zwakke takken aan haar top-enden heel dun vallen, dat

Y

is

is een wis teeken van overmaatige zwakheid; derhalven moet men ze inkorten, tot in het dikker en geslooten hout.

Hoe verder dat een zwakke tak van het hartje des Booms afstaat, hoe kwalyker hy ook gevoed is; in teegendeel hoe verder een zwaare van het midden afstaat, hoeze meer voedzel krygd, en daarom moet menze wegneemen om de kragt van de Boomen en dunder en teerder takken te behouden.

In sommige Boomen zo oude, als nieuwelings geplante, en booven al in Peere-boomen, koomen somtyds eenige takken zydelings van middelbaare dikte uitschieten, derhalven moet men zorg draagen zo die onvoeglyk geplaatst zyn, dezelve weg te snyden.

Wanneer een Boom, het zy aan Heining, het zy inzonderheid aan Lattig, vooral de Perzikken en Pruimen, niet langer nieuwe en jeugdige takken schiet, zo moet men hem voor een Boom reekenen die haast zal gaan sterven, en derhalven een andere voor het toekomende Jaar gereed maaken (ten waare hy, met in het na-jaar zyn takken te verminderen) in 't voor-jaar weder jeugdiger takken kwaame te maaken.

Men moet nooit eenigen zwaaren tak alleen om een goede figuur van een Boom te krygen, houden, daar men geen hout van nooden heeft, want hy zal in 't korte de meester speelen, en daarom is het best, dat die by tyds weggenoomen werden.

Maar by aldien op een kragtig wassenden Boom men twee sterke takken aan het top-end vind, bediend men zig best van de eerste of laagste, hem half afnydende, en dat voor een jaar, of twee, met inzicht om hem heel enal weg te neemen, zo ras als den Boom zal beginnen Vrugt te draagen, of genoegzaame zy takken, dat is, vrugtbaare takke zal gemaakt hebben.

Men moet wel onderscheid maaken tusschen de water-looten uit een dikken Tak of Stam gesprooten en tusschen de zwaare takken uit nieuw gesteecken griffels, op een oude afgeknotte Boom gewassen, die gemeenlyk zeer sterk groeyen, om datze alle het voedzel van zulken sterk gewortelden Boom alleen ontfangen; welke zwaare takken van zulk een griffel gewassen, men niet moet wegneemen, maar alsze omtrent een hand breed lang in de voor-zoomer geschooten zyn, kan men die met de naegel afknypen, en

zo zullenze dien Zoomer veel en overvloedige schoone zy-takken geeven, die dan binnen een jaar of twee bloem-knoppen maaken.

En indien uit dien half afgekorte dikken tak geen vrugtbaare zy-takken het eerste Jaar voortkoomen, moet men den zelve, zelfs in 't laaft van de Zoomer wegfnyden, op dat de andere te meer kracht moogen krygen, en haar bloem-knoppen des te sterker moogen werden.

Indien een ouden Boom, die nog krachtig genoeg is, maar welke heel in wan-orden geraakt is met water looten te schieten door 't kwaalyk snoeyen, om dat jaarlyks geen tak of twee daar van weggenoomen is geweest, dan is het raadzaamst hem geheel te korten het Jaar daar aan, de middelmaatige takken, de zwaarste en dikste in 't begin van Juny met de naagel afgeknipt, en als dan veel zy-takken daar uit voortgeschooten zyn, die aan de Lattingen in ordre te binden, of wel en ordentelyk tot een Heiningboom uit te dunnen, en zo krygt men in 't korte weder een schoonen Boom; maar indien hy van een slegte soort is, zo knot men de zelve af, en griffeld hem op zyn Takken of Stam een Vrugt van beeter soort, of die iemand meer behaagd, en zo krygt men dan in twee a drie Jaaren een schoonen en volkoomen Boom; dog indien alle of de genoegzanme Enten niet wassen, dan occuleerd men op de nieuw uitgeschoote takken de zelve Vrugt, en zo heeft men den Zoomer daar aan een nette en welgeconditioneerde kroon: maar hier moet een Liefhebber wel onthouden, dat hy alle de uitloopzels, van dien Boom, niet straks weg neemt, want dan zoude ligt den geheelen Boom sterven, of geen Looten uitschieten, om daar op te kunnen occuleeren.

Altemets zyn 'er Boomen zo weelderig in 't groeyen, datze niet kunnen getemt werden, men moetze dan, het zy in de hoogte, maar het best is op de zyden, de ruime loop geeven, (of anders zal men niet anders als water-looten krygen) tot datze zig beginnen te schikken tot Vrugt te draagen; zodanig zyn gemeenelyk de Virgilleuse, Quisse Madame, St. Lezyn, Robine, Rozelet, enz. dog men kan ook ook in 't begin van November of in 't voor-jaar wel eenige van zyn zwaarste wortelen met een beitel afflaan, en zo zyn sterk groeyen beletten, om niet dan Vrugt-takken in 't toekomende Jaar voort te brengen; wy zeggen,

zyn zwaarste wortelen, want die zyn oorzaak van haar sterk wasfen, welke dan afgeslaagen of afgestookten zynde, niet dan dunne hair-wortelen maaken, en zo dan ook niet als dunder en kleinder takken zullen voortbrengen.

Maar iemand zoude konnen vraagen, hoe kan men weten, waar zulke zwaare en dikke wortelen leggen, de ervarentheid en zelfs de oudheid heeft al geleerd, dat daar de dikste tak of takken zyn, daar is, of leggen de dikste zwaarste wortelen; men behoefde dan niet lang te zoeken, want de Aarde onder zo een dikke tak ontbloomt zynde, zo vertoonen zig aanstonds de zelve, die men dan afsteeken of afslaan moet.

Maar een Boom die wel groeid en tierd zoude niet te veel takken byna konnen hebben, (zo het maar geen water-looten zyn, waar van de kenteekenen booven reets zyn aangewezen) mits dat ze ook wel gesteld zyn, en geenderley verwarring maaken.

De waater-looten van Perzik- en Abrikoos-boomen, en andere Steen-vrugten zyn doorgaans zo gebrekkelyk niet in haar knoppen, als de geene die op de Korl-vrugten, als Appelen, Peeren, enz. uitloopen, maar zy sterven ook ligter, door de gom, welke ziekte haar eigen is, wat het snoeyen der zelve belangd, die behandeld men als de waater-looten van Peere-boomen, maar (let wel Leezer) is 'er een of twee beneden aan den Boom, zo zynze nut en dienstig om dien Boom als te doen herleeven, inzonderheid zo men in 't voorjaar met de naagel haar top afknypt, want dan zullenze veel goede zy-takken maaken, bekwaam om de holligheeden of leedige plaatzen te vullen, om zo weder een vollen schoonen Boom in korte te maaken.

In alderlei geslagt van Boomen is 'er altyd een tak of twee die de meester spelen, maar het mag geen kwaad alsze wel verdeeld zyn.

Een hout-tak, (dat is, een tak die haast Vrugt beloofd, of die van goeden aart is, om Vrugten in 't korte te geeven) die binnen in een Heining komt, die is altyd wellekom; en desgelyks ook alsze geplaatst staat, om een leedigen hoek te vullen, en die moet daarom altyd wel zorgvuldig bewaard werden, want die houden een goed postuur en figuur van een Boom.

De vrugt-knoppen van Appel- en Peere-boomen, werden wel som-

somtyds in het zelve Jaar gevormd als de tak daarze op staan is uit-ge-loopen, gelyk in 't algemeen alle knoppen van de Steen-vrug-ten doen, maar daar zyn 'er altemets die twee, drie en nog langer Jaaren werk hebben eerze volgroeid en tot haar volkoomentheid geraaken; daar zyn 'er zelfs die in het begin van de Lente voltooid werden, zo dat men 'er dikwils in de naa-zoomer nog ziet bloei-jen, voornaamentlyk zo de Lente wat buiten gewoonte warm is, of indien iemand voor St. Jacob zyn Boomtjes te veel inkort; want dan schieten op nieuw de knoppen deur, en dan geevenze nog bloem, maar altyd met verzwakking van den Boom: ja zelfs de top enden der takjes, of de uitspruitzels die zo al diep in de Herfst te voorfchyn koomen, zyn ook altoos ondeugende; haar koleur die met het overige van de tak verscheeld, en haar top als nooit sluitende, vertoon het genoeg, en daarom moet men die weg snoeyen, en dat nog voor de Winter, om reeden, hier booven van de zwakke Boomen geeven.

Wy hebben ook hier booven gezeid, dat aan die met de naagels afgeknipte dikke takken altemet bloem-knoppen gevonden werden, dan zo snyd men de boovenste weg tot de zelve bloem-knop toe; Ik zegge

Even booven de zelve knop die beeter geplaatst staat voor de figuur, zo kan men daar affnyden en voor een vrugt-tak bewaa-ren, zoze geen verwarring kan maaken, want dat moet men al-tyd voorkoomen.

Men moet om geenerlei reeden, onnozele dunne takjes bewaa-ren, zelfs die geene niet, die op een kragtige tak gevonden wer-den, want zy vergaan gemeenlyk van zelfs, om dat de andere meer sap krygen, of zy zullen haar Vrugten niet kunnen tot rypheid brengen.

De ervarentheid heeft geleerd, dat zo dra als de Bureés aan Heiningen beginnen Vrugt te draagen, dat menze in het gemeen korter mag en moet snoeyen als de andere Peeren; om dat, gelyk ze heel veel Vrugt geeven, en dat deeze Vrugt groot en zwaar-wigtig valt, zy onderheevig zyn, al te ope-lugtig te werden, want zy dan veel dunne takjes verliezen, of zo veel hout niet meer maa-ken, dat men een vollen Boom kan behouden.

Als een Boom veele takken, ten deele sterke, ten deele zwakke

Y 3

maakt,

maakt, zo zal hy waarschylyk op de zwakke wel haast Vrugten geeven; maar indien hy een klein getal en niet als dikke takken heeft gemaakt, zo zal hy geen Vrugt geeven, tot 'er tyd toe dat zyne groote kragt eeniger maaten werd gebrooken, door de meeningte van kleinder takken voort te brengen, die men hem moet laten behouden, of met de dikke wortelen af te stooten, of ook wel met den geheelen Boom op te neemen, en met hout met al een weinig maar uitgedund, te verplanten; of opgenoomen zynde, weeder op de zelve plaats te laten neederzakken.

Wanneer een Boom, het zy Heining of Latting-boom, op de eene zyde uitsteekend sterk en kragtig is, en zwak en schaars van hout voorzien op de andere kant, dat den Boom mismaaft, zo steekt 'er veel moeite in, om die tot een plaazierige figuur te brengen; men helpt echter dat met aan die sterke zyde al die zwaare takken uit te neemen tot digt aan de Stam toe, op dat alzo de zwakke meer groei mogten krygen; maar dat gelukt niet altoos wel, ten zy men met een, (als booven nu al getoond is) men een sterke en dikke wortel, schuilende onder die sterk gegroeide tak of takken, met een beitel enz. afflaa, en dan hebben wy niet eens, maar meermaalen ondervonden, dat binnen twee Jaaren, de beide zyden eeven sterk groeiden en een schoone figuur hadden gemaakt.

Men moet altoos bedagt weezen, om in alderlei slag van Boomen minder lengte aan een tak te geeven, die wat zwak is, als aan eene die zwaar en sterk is, want anders zal de ligte tak vermaageren of in 't korte koomen te sterven.

In alderhande Boomen, voornaamentlyk als ze wat oud, en haare wortels hier en daar wat beginnen te vergaan, ziet men dikwils eenige zwakke takken, die nooit Vrugt gegeeven hebben, welke als van armoede schynen te sterven, en geen bloem-knoppen te maaken; in zulken geval moet men alle Jaaren naarstiglyk bezorgen, dat zulke takken niet zonder voedzel blyven, en dus moet men ze voor eerst korter houden en haare getal verminderen; of indien zulke zwakke takken na datze gebloeid hebben, die zonder letzel laten afvallen, dan moet men den grond of aarde tot op haare wortel ontblooten, de verrotte affnyden en nieuwe frisse en welgemeste en gezande Aarde daar op smyten.

Als

Als men een tak, die vry dik was, kort genoeg afgesnoeid heeft, en zy niets als dat zwak is op haar top-enden voortbrengt, dat is een teeken dat hy uitgaat, en dat de Natuur het onderhoud datze beschaarde ten voordeele van een andere, heeft ingetrokken.

Wanneer een treffelyke Vrugt-tak veele andere takken schiet, die ook bekwaam schynen om Vrugt te maaken, zo moet men die ook bewaaren indienze maar geen verwarring geeven, dat is, de takken niet dwars door malkanderen loopen.

TIENDE KAPITTEL.

Eenige byzondere aanmerkingen over de eerste snoeying die jaarlyks in February en Maart gedaan moet werden op Boomen van Steen-vrugten, en vooral aan die van Perzikken en Abrikoozen, zo aan Heiningen als aan Lattingen.

Op dit Articul van de eerste snoeying zal niet veel te zeggen zyn, dewyle reets in het algemeen de reegels op alderhande manier van snoeyen wydloopig genoeg verklaard zyn, men diend alleen bedagt te wezen, dat de Vrugt-takken van dit slag van Boomen, daarwe hier meê te doen hebben, meest kort van duur zyn, om dat die dikwils ras draagen en zo verlooren gaan, 't zy door de gom, of door de ruk-winden, of door de Vorst die vroeg in de Lente nog blyft, en dat zo zynde, moet menze heel en al weg-snoeyen, ten minste indienze niet merkelyk dikker zyn geworden; of zo ze niet eenige fraaye takken geschooten hebben, die bekwaam zyn om in het naastvolgende Jaar Vrugt te geeven; maar voor af moeten wy zeggen, dat de Perzik-boomen uit steen geteeld, van langer duur zyn, als die op Abrikoos uit steen voortgekoomen, of die op gemeene Abrikoos, of op wyn-krooft of andere Pruimen geocculeerd zyn, maar ook datze langzaamer aan het draagen koomen; indien een Liefhebber een goede en smaakelyke Perzik haast en gaarne groot zag, die occuleere hem op een Perzik uit steen geteeld, maar (let wel) die byzondere groote en sterke,

sterke, dog niet die dunne lange en teere blaaderen heeft, en hy zal zig over de zelve verwonderen; dog altemet, gelyk wy onder-vonden hebben, zo is de smaak niet beeter.

Anders leid het werk geleegeen met de Vrugt-takken van Appel- en Peere-boomen, en ook zelfs met die van Pruimen.

De manier derhalven van snoeyen, in het eerste ja tweede Jaar van zulke Boomen, is best bevonden dat de kleine middel-takjes weggenoomen, en de andere een goed deel ingekort werden, en dan zult gy niet alleen altyd overvloed van schoone Vrugten hebben, maar ook sterke en goede Boomen behouden; dog echter nooit meer takken bewaarende als zy haar na behooren voeden konnen, 't welk altyd blykt, zo den Boom continueerd eeven sterk te blyven groeyen.

Dog als men in de Maanden van February en Maart de eerste snoeying doen wil van de Perzikboomen, en dat men bevind, na het wegsnyden der oude verdroogde takken, of gegomde; of der geene die door haar uitnemende zwakheid onnut zyn, dat is onbekwaam om Vrugten of goede takken voort te brengen; om dan met oordeel te beginnen, zo moet men klaar en onderscheidentlyk weeten dat 'er niet meer als tweederhande slag van goede takken zyn, en die men houden moet, waar van eenige wel zwak zyn ten aanzien van de andere; maar (let wel Leezer,) die nogtans niet al te dun moeten wezen, als welke byna geen hout hebben, en van binnen niet als merg, waarom zy ook des Winters of dood gaan of in 't bloeyen sterven; ja, behalven het gezeide, zo is ook aan zulke zwakke dunne takjes over al niet meer als een bloemknopje, daar de sterkere takken, ten minsten twee bloemknoppen neffens malkanderen (met een hout of spruit-knopje in 't midden) hebben; welke twee bloemkoppen dan haar bloemen, ja gemeentlyk ook haar Vrugten niet alleen, maar ook in 't midden ordinair, nog een goeden vrugtbaaren tak voortbrengen: het geen 'er dan aan deeze goede dog zwakke takjes te doen valt, is, zorgvuldiglyk die te bewaaren, maar die niet te veel nog al te dicht by malkanderen aan te binden, nog heel lang te laten blyven; wel verstaande, dat de lengte met haar kragt moet overeen koomen; daarbooven moet men die afsnyden eeven booven een spruit-knopje, op dat aldaar een tak mag uitspruiten, anders zo zullen gelyk gezegd

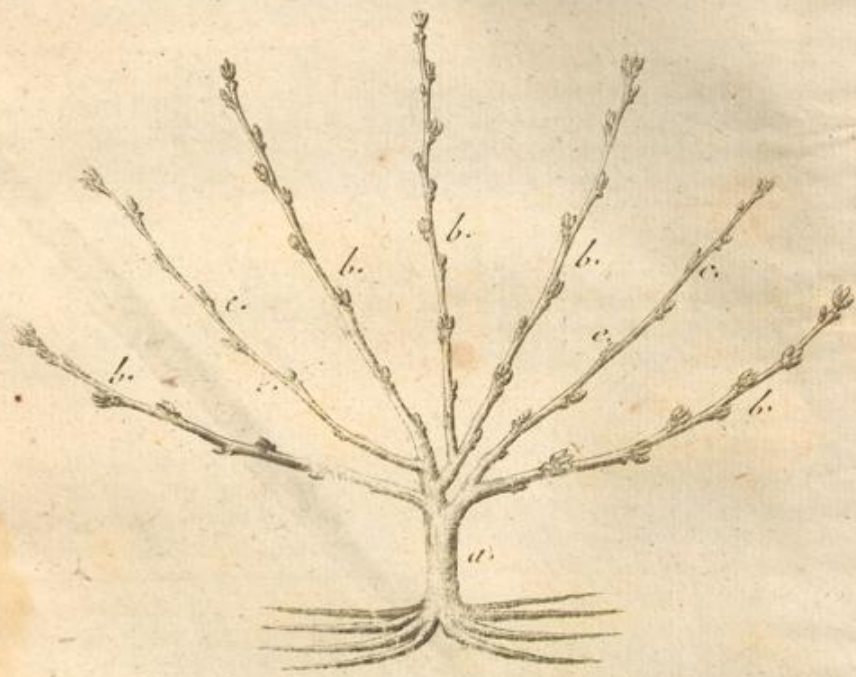
KEURIGE

landem leet, en by
mer, goya wy nie

ing-takke u appi-
ruimen

ceste ja met jar
de kleine milde
el ingekort veit, o
schoone Vrucht is
behouden; dert
a behooren veit in
ontuend even het

ry en Maat de eel
die men beval, o
of gegende; of de
nuut ry, dat is on-
te brengen; om dat
in onderscheid
slag van goede takke
enige wel twak te
er, die nogras te
men hout hebben, o
des Winters of des
en het gezide, te
met meer als een bloe-
tes twee bloemknop-
in-knopje in 't midden
der bloemen, ygen-
ak in 't midden
angen: ligen in dan
te valt, is, verpog-
nog al in de by m-
naten blyen; wt re-
overeen komen, dat
ven een fruit-knopje
ers zo zullen goya p.

zegt is,
en afvalle
in 't voor
by nog w
Bloemen a
schied, d
af te pluk
werden.

De ster
moet met
datze vol
van twee
hout, en
men zal

Dog
die de pl
ten, die
kenen, v
gemeenly
ten heet

Maar
zwaarlyk
middel
hebben
een la
om dat
knopp

Vrug
He
doorg
gema
men v
ginn
vaar

(wa
zyn
wyze

zegd is, de Vruchten aan dat takje voor haar rypheid ook vergaan en afvallen; het kenteeken van zulk een hout-knopje is, dat het in 't voor-jaar wel de helft dunder is als een bloem-knopje: waar by nog wel diend waargenoomen te werden, zo zig al te veel Bloemen aan 't zelve takje tot Vruchten zetten, gelyk veeltyds geschied, dat men die noodzaakelyk wat moet verminderen met af te plukken, of zy zullen klein en byna smaakeloos bevonden werden.

De sterke en zwaare takken, echter geen water-looten zynde, moet men alleen voor het toekomende aanmerken, met inzicht datze volgens den loop der natuur weer andere zullen voortbrengen van tweederlei soorten, dat is te zeggen, sommige zwaare tot hout, en veele dunne tot Vrucht, dat zelden in wel wassende Boomen zal missen.

Dog boovenal moet men zig met een wel voorzien van takken die de plaats van deeze kleintjes het volgende Jaar vervullen moeten, die men zo het schynd niet langer als voor dood moet rekenen, want de kleine na het geeven van de Vrucht, moet men gemeenlyk wegsnyden, by aldien maar den Boom andere geschootten heeft.

Maar indien de Perzik-boomen te sterk groeyen, en zo bezwaarlyk aan het draagen raaken, dan laat men de takken van middelmaatige dikte lang blyven, schoon zy niet eene vrucht-knop hebben; dog men moet ook lange takken en die niet al te dicht by een laten aanbinden, hoewel ontbloot van alle waarschyndlykheid om dat Jaar Vrucht te geeven; om dat men daar door haar tot bloemknoppen als dwingd, en zo het volgende Jaar meenigmaal schoone Vruchten en een meenigte doet voortbrengen.

Het gommen is de Perzik-boomen, gelyk al de Weereld weer, doorgaans onderworpen, meer als andere Vruchten; en om dat ongemak wat voor te koomen, is het beste na veel onderzoek, dat men wat lang wagt met snoeyen, dat is te zeggen, tot datze beginnen te bloeyen en te botten, 't welk ook (behalven de crvaarendheid) de reeden eenigzints leerd, want dan werd het sap (waar meede een Perzik-Boom booven veele andere vol is, gelyk zyn overvloedige takken en vol sappige Vruchten genoegzaam bewyzen) al aan de knoppen, blaaderen, bloemen en top-enden

Z

voort

voort en uitgeperst; dienvolgende, kan dat sap hier en elders zulke uitborstingen niet maaken en zo gommen.

Maar iemand zoude konnen zeggen, zo laat in 't Jaar de Perzikken te snoeyen, maakt dat de Vrugten wel agt of veertien daagen laater aankoomen in 't rypen, en immers zyn de vroegste Perzikken, om dat dan het saizoen des Jaars warmer is, altyd het aangenaamste, en de latere Vrugten, als zynde van haar zelfs koude en natte Vrugten, niet zo begeerig: daarom is het best, gelyk wy eenige Jaaren nu met veel genoeg en plaizier gedaan hebben, dat men eenige Boomen wat vroeger, en die het gommen nog niet onderworpen zyn, vroeg laat snoeyen en aanbinden, en de andere, wat zwakker zynde door het gommen, niet snoeyen voor datze beginnen te bloeyen, en zo zal men langen tyd, dat is, en vroege, en middelmaatige, en late Perzikken hebben, en nogtans zyn Heiningen of Schuttingen vol vrugtbare Boomen behouden; altyd met een wel in agneemende het spreekwoord der oude, *Die zyn Perzikken wil behoude, Zet de jonge by de oude,* en dan kan men zyn Schuttingen, Heiningen enz. vol houden en hebben, schoon een oude of zwakke Boom kwaame te sterven, en de jonge dan van eersten af aan, wel sterk snoeyende; maar uit een oude Boom moet altemet een ouden tak, alhoewel die veel Jaaren wel gedraagen heeft, eens uitgesneden werden, of de gierigheid zal de wysheid bedriegen; want anders gebeurt het meenigmaal, dat dien ouden voor deeze veel Vrugt gedraagen hebbende tak, geen kragt meer heeft om nieuw en goed hout voort te brengen, en zo sterft hy dikwils met zyn Vrugten, in de mond, of half ryp gaat hy dood; en op die plaats wil dan daar na geen Boom meer wassen, ten zy iemand het booven gezeide waarneemen, naamentlyk een ander soort van een Boom enz. aldaar te planten.

Als de Muuren, of Schuttingen heel laag zyn, en de Abrikoos of Perzik-boomen weelig wassen, zo moet men in de twee eerste Jaaren de zwaare takken, nogtans geen water-looten, die de zyden bekleeden moeten, al vry wat lang houden, anders snoeid menze kort, en zo krygd men niet als water-looten, die haast nooit Vrugten geeven; altyd moet men de zwaare en regt opschietende takken, om reeden booven getoond, weg neemen,

en

en booven de opperste takken een voet of twee van de Muur of Schutting vry laten, op dat in 't naaste voor-jaar, de andere daar aan kunnen gebonden werden.

E L F D E K A P I T T E L.

Byzondere Aanmerkingen op het tweede en derde Snoeyen; inzonderheid van Steen-vrugten.

Deeze tweede en derde snoeying zyn eenigzints van een nieuwe uitvinding, en nogtans niet min noodzaakelyk als de eerste, zy moeten omtrent half Mey geschieden, en raakt maar eene soort van takken, naamentlyk de zwakke of liever Vrugt-takken; in de Winter-snoeying waarenze heel lang om datze vol bloem-knop waaren gelaaten, met inzicht om veel Vrugt te hebben, maar gelykze aan zekere omstandigheeden zyn onderworpen, die wy hier gaan onderzoeken, hebbenze eenige Liefhebbers doen bedenken, om de voordeelen en de noodzaakelykheid van een tweede werking, en somtyds van een derde.

Wat belangd de zwaare takken die men in February en Maart kort gesnoeid heeft, die hebben genoeg van het Mes geleeden; zy hebben dat niet meer van doen, haar ampt en pligt niet zynde, om iets anders als hout en bloem-knoppen voor 't volgende Jaar voort te brengen; dienvolgende behoefte nu ter tyd niet meer en weer uitgesnoeid te werden, maar in teegendeel om veele Vrugt-takken te maaken die kostelyk zyn, en wel verdienen met groote zorg bewaard te werden.

Deeze laatste snoeyingen dien wy hier verklaren, winnen veel uit voor de groote snoeying van het aankoomende Jaar; om datze een Boom zuiveren van alle onnutte en half-dooide takken, die noodzaakelyk den aanstaande Winter moeten uitgesnoeid werden, en zo versterkt men zeer de takken die men in het gevolg van noozal hebben; ja zy bevorderen dan de deugd en schoonheid van de Vrugten, en zo maakenze dat een Boom altyd gelykmatig van hout gestoffeerd zal zyn. En deeze takken zyn 't die wy dan in-

zonderheid moeten waarneemen met inzicht om in 't kort daar Vrugt van te zullen hebben.

Eerstelyk, zo snyd men dunne zwakke en half-doodte takjes, of die haar bloemen niet genoeg groeyen, of geen middelmaatige hout-takjes maaken, geheel weg, en zo maakt men, als booven gezegt is, dat de andere sterker werden, de Vruchten der zelve beeter zetten, eerder groot en zo zwaarder en smaakelyker werden.

Ten Tweeden, zo kan het zyn dat deeze Vrugt-takken, alhoewel wat lang gelaaten, als booven gezegt is, geen Vrugt hebben als alleen aan het uit- of booven-einde, zonder nogtans in 't midden of elders takken geschooten te hebben; een zeker teeken van groote zwakheid, en daarom neemt men die ook weg.

Ten Derden, hebbenze in haar top-end dikwils maar eene tak alleen en die nog dun met kleine en geele blaaderen voorzien, dog vol op met kleine Vruchten beladen, of zonder de zelve, 't welk alles genoegzaam bewyft, dat het zwakke en geen duurzaame takken zyn, dienvolgende weg gesneden moeten werden, als onnut langer aan den Boom te blyven, want hoe langer zulke en de gezeyde daar aan blyven, hoe minder voedsel de andere zullen krygen.

Ten Vierden, zo nu een dikke tak, ja water-loot komt uit te schieten, en die nogtans noodzaakelykheid heeft om een leedige plaats te vullen, of omtrent een oude tak, die de dood dreigd, zo moet men dien tak al in 't laaft van Mey of het begin van Juny met de naagel de top uitnypen, en zo zal de zelve in 't korte drie, vier, ja meer zy-takken, niet zonder hoop van Vrugt den aankoomende Zoomer uitschieten, om alzo het leedige te vullen, en weer een sierlyken Boom te maaken; maar by aldien zulken tak komt uit te schieten, op plaatzen booven aangeroord, is het best dien aantsonds, en dat voor Juny uit te snyden: of zo men ook met eenige verwarring gedreigd werd door de meenigvuldigheid van nieuwe uitgeschoote takken, zo kan men daar eenige der geene die de minste fraayigheid hebben en alderkwaalykft staan, dat is niet na buiten schietende, geplaaft, of die te dun en te zwak zyn, uitsnoeyen; altyd maar wel bezorgende, dat de eene niet ongelyk dikker, sterker of kragtiger werde, als de andere, want die sterkere zoude

in 't

in 't korte teegen u wil de meester speelen.

Indien de Vrugt gelyk nu meer als eens gezegd is, vry talryk is met goede en schoone takken tusschen beide voorzien, zo snyd al de slegte en dunne takjes niet alleen weg, maar dund ook uw Vrughten om reeden booven gegeeven.

Men voege hier ook by, dat de takjes in het laatst van July of 't begin van Augustus eerst uitgeschooten, altyd zwakke takjes niet alleen zyn, maar daar na ook blyven zullen, waaromze ook gemeenlyk des Winters dood gaan; en daarom moet een regt Liefhebber die met den eersten, als hy die gewaar werd, afbreeken, (ik zegge afbreeken) om dat die afgesneeden werdende, die aldaar ligtelyk beginnen te Gommen, als waar na toe op die tyd, als de andere takken in haar groeyen stuiten, of reets al ophouden in haar groei, (als in de vroege Montagne Perzikken) gestuit zyn, echter daar na toe eenig sap geperst werde, door welke wonde dan, met het Mes glad afgesneeden, dat sap vloed, door de lugt en Zon stold, en zo Gomagtig werd; dog afgeneepen, zyn die buisjes gekneust en drooge ligt door de Zon enz. op, en koomen dan nooit te Gommen, gelyk de ervaarentheid nu zo meenigmaal ons heeft geleerd.

Indien een Perzik door veel Vrugt te draagen, niet dan teere en zwakke takjes heeft geschooten, zo moet men noodzaakelyk zo een Boom byna tot de helft toe inkorten, en zo ook aan een tak, naar advenant de andere, daar aan gewassen, en zo zal men het volgende Jaar weeder een goede en sterken Boom, en wel met goede vrugtbaare takken voorzien, bekoomen; te meer zo iemand om zyn wortelen nieuwe, wel gemeste en gezande Aarde, of byna vergaane krooft, in plaats van de oude of mufte grond, een hand of twee dik geliefd te leggen: maar (*let wel Leezer*) dan moet men niet gierig zyn, om die schoone Looten alle te wille bewaaren, maar beeter die byna ten halven korten, of anders zult gy niet meer als een of twee Jaaren plaizier en Vrugt daar van hebben, en uw Boom zal dood gaan.

Zie daar, wat men doen moet in het tweede snoeyen: dog indien men het om half Mey niet heeft gedaan, zo kan men 't nog doen tot half Juny toe, maar niet later, om reeden booven gegeeven; ook een derde kan men doen, dog zelden is deeze derde van

nooden, of de Boomen moeten wonderlyk sterk groeyen, en om zo de lengte van een tak nog wat af te nypen en sommige Vrug-nog voor haar rypheid af te plukken, om de reſteerende zo veel grooter te krygen, en den Boom niet te veel te vergen; met een de kleine lompen van takjes die haar blad geel werden, weg te ſnyden.

Dog alhoewel zulken behandeling van de uiterſte noodzaakelykheid is, werdze nogtans meeft verzuimd, het zy door agteloosom dat de Boomen wel groeyen, het zy by gebrek van tyd, om daar aan te beſteeden, of om dat men moogelyk met al te groot een meenigte van Boomen belemmerd is, of om ander werk, daar een Thuin-man geduurig beezig in moet weezen.

T W A A L F D E K A P I T T E L.

Van de verſcheide Manieren waar na de Pirzik-Boomen, dog kwaalyk, van eenige in de Zoomer behandeld werden.

Onder de Hoveniers ziet men in de Zoomer drierlei behandeling van ſnoeyen aan de Perzik-boomen, voor zo verre het de kleine takken belangd, ja dikwils ook aan wat voor ſlag van Boomen het moogen weezen.

De eerſte die ſnoeyen zonder onderscheid weg al wat 'er voor en agter in handen komt, en laaten 'er weinig andere takken aan overblyven, als dieze in 't laaft van July of Augustus aanbinden; deeze dunkt ons dat zeer te berifpen zyn, en het beroep onwaardig zyn datze hanteeren; want veel van die takken gaan in een ſterke Winter dood, om datze des daags door de Zon ontdooyen, en dan des nagts weeder bevroezen; en dan konnenze de plaatzen niet vullen; waarom men om dit perykel te ontgaan, men matten moet binden in de ſterke vorſt een voet verre van de Boomen, en die eerſt af doen als de zelve wat is geminderd, of nu al wat heeft opgehouden, en zo zal men zelden Perzikken, Abrikoozen, Moerbeyen enz. aan Muuren of Schuttingen ſtaande, of ook Wyn-gaarden koomen te verliezen.

De

De tweede, snoeyen al deeze takken tot op de derde of vierde knop toe af, en maaken dus doende veel struiktakjens en voddens, waar aan te mets wel eenige Vrugt groeid, maar dat is raar genoeg, behalven dat deeze manier van doen de Boomen leelyk en ongezien maakt.

De derde doen beeter, en bewaaren in de Zoomer alle goede takken, die netjes aanleggende, of niet aanleggende, dan wagten om in de snoei-tyd de beite uit te zoeken.

D E R T I E N D E K A P I T T E L.

Van het Afbreeken der Knoppen.

De snoei-tyd duurd, zo als wy gezegt hebben, van November af tot in het einde van Maart of 't begin van April toe, en die snoeying moet alle jaaren ordentelyk werden waargenoomen; daar het afbreeken van knoppen gemeenlyk geschied in Mey en Juny, ook sommyds wel in July en 't begin van Augustus, het werd ook dikwils niet, of niet vroeg genoeg gedaan: want booven hebben wy de reeden gegeeven waarom, en aan wat Boom het geschieden moet.

Het valt niet ligt om net en slyptelyk aan te wyzen welke takken men moet afknippen, of wat knoppen men diend af te plukken; want een ervaaren Hovenier, die nu ten naaften by weet wat voor takken men heeft te houden, om niet alleen elken Boom zyn zwier en fraayigheid te geeven, maar ook om vrugt te maaken; zulken Thuin man, zeg ik, moet ook aanstonds (aangaande de takken, die geene wel kennen, welke onvocglyk uitkoomen, de zelve moet hy in haar geboorte smooren, aftrekken of uitnypen, zo ras als hyze gewaar werd, en vooral eer de Zoomer nog ten einde loopt, dat is te zeggen, eer de Boomen hebben opgehouden met verder voort te schieten, of anders moet het tot de snoei-tyd toe aanloopen; in het algemeen gesproken, hy moet vooral die verward zyn, hoe eer hoe beeter weg neemen, en welke die zyn, is in het begin al getoond.

Wat

Wat de veelheid der bloem-knoppen aangaat, is booven ook alreede aangewezen, naamentlyk in de Kerffen, om dat anders alle die bloem-knoppen aan Kerffen en eenige Peeren, gelyk de Fransse Keizerin, daar aan blyvende, minder zullen zetten, en byna geen Vrugten voortbrengen, daarze in teegendeel, van de veelheid verloft zynde, overvloedige schoone en grooter Vrugten zullen draagen.

Zo dra als de Maand April aankomt, moet men byzonderlyk agt geeven op de Peeren en Appel-boomen, ten einde indien 'er by een schuinse snoeying, die een hout-tak in ordre brengt, dat is, na buiten staande, om zo een goede kroon te maaken, dog een dikke binnen in den Boom gewassen, welke zeekerlyk een waterloot zoude geeven, zo moet die aanstonds daar van daan genoomen werden, of anders zullen de bystaande teere takjes verdorren of allengskens vergaan of op zyn best, in 't groeyen niet of weinig toeneemen.

Men moet ook de takken wegneemen, welke beletten dat andere, die beeter geplaatst staan en die ons meer te pas koomen haar voedzel niet zouden kunnen krygen; by voorbeeld de booven-takken aftesnyden, ten behoeve der andere die laager staan en beeter zyn.

Het afbreeken van bloem-knoppen en takjes, geschied zo wel aan jonge als aan oude Boomen, zo ze maar meerder hebben, alsze met fatzoen en behoudens de natuurlyke wasdom kunnen voeden.

Indien 'er uit een knop, van wat Boom het ook zy, twee of drie takken schieten, zo moet men eenige daar van afknoppen, om de andere, al was het maar eene, in beeter stant te brengen, en zo het verwarren voor te koomen.

Dog zo die tak kragtig genoeg groeid, zo laat men 'er gemeenlyk twee takjes aan, maar die moeten na buiten schieten.

Geilgroeyende Boomen moet men dus in het afbreeken der knoppen eenige van haar sterkste takken beneemen, en altoos bewaaren de geene die zo kragtig niet doorschieten, als welke gemeenlyk het Jaar daar aan vrugtbaare takken bevonden werden; altyd voorzigtig zynde om zulke Boomen niet al te zeer te ontblooten, die om haar geweldige weeligheid schier niet als zwaare takken

ken

ken schieten; in teegendeel van Boomen die zo geil niet wassen, moet men het geringe hout affnoeyen, op dat het andere te better en sterker mag groeyen.

Het gebrek van verstandelyk te toppen, zienwe dikwils dat 'er onder de meenigte van takken cenige over lange dunne takjes doorschieten, die de Liefhebbers gemeenlyk scherminkels noemen, welke men moet wegfnyden, of tot op eene of twee knoppen na afkorten.

Het gebeurd doorgaans dat een tak van een Perzik-boom die wat sterk wass, in de na-zoomer nog andere schiet, welke men moet afbreeken, waarze ook gevonden werden, om reeden booven aangeeteekend; maar zynze van bekwaame dikte, en hebbenze doorgaans twee of liever drie knoppen, en bygevolg in 't midden een vrugtak, zo moet menze bewaaren, indienze in 't eerst van July en niet laater zyn uitgekoomen.

Men moet echter nooit sterk snoeyen in de Zoomer, dewyl 'er al veel sap door de afgesneede plaats verlooren werd; men ziet het zonne-klaar in de Meloenen, dat de gefnoeide tak meer nieuwe schiet als die ongefnoeid is gebleeven, en dat is de reeden, waarom wel gewasse Boomen wat laat behooren gefnoeid te werden.

Wanneer een tak die goed geleck, doen men hem snoeide, teegen valt, en in 't groeyen stuit, of ook geele blaaderen krygt, by gebrek van genoegzaame toevloed van nieuw sap, zo is het best dien aanstonds weg te snyden; ook zyn 'er somtyds cenige lorretjes of zeer dunne takjes die gestorven zyn of nu nog dood gaan, welke men ook straks moet uitsnoeyen.

VEERTIENDE KAPITTEL.

Byzondere Aanmerkingen over eene andere behandeling van belang, welke in de Zoomer aan sommige Boomen, en haer nieuw geschoote takken geschied met afknypen.

Het afknypen, in het stuk van Hovenieren, is een nieuw geschooten tak, van wat plant het ook weezen mag, met de

naagels van twee vingeren zonder eenigerlei werk-tuig, de top af te knypen; deeze manier van afbreeking is wel van ouds in gebruik geweest omtrent de uitspruitzels van Meloenen, Comcommers, enz. maar wy hebben die voor meer dan zes-en-dertig Jaaren met gewent succes al in 't werk gesteld aan Vrucht-boomen: voornaamentlyk, aan Appelen, Peeren, Perzikken en Abrikoozen, die zeer weelige en sterke takken uit haar hout, of uit de occulatiën of griffels hadden uitgeschooten.

Wy hebben booven genoeg getoond, dat de Vrucht zelden aan heele zwaare takken komt, maar gewoonlyk aan de dunne; dienvolgende moet een Liefhebber zyn best doen, om aan zyn Boomen veel dunne en ordentelyke takken te krygen, 't welk niet wel zal gelukken, by aldien zyn Boomen Jaar voor Jaar niet als zwaare en dikke takken hebben uitgeschooten; om dan het laatste te verhinderen, en het eerste te bevorderen, is nooit beeter gevonden, gelyk nog de daagelyke ervaarentheid leerd, als die sterke met de naagels af te knypen; want indienze met het Mes aan de Stam of tak afgesneeden werden, zo groeyen daar na weer andere en sterkere daar by uit; of laat men de zelve staan, zo sterven de dunne en vrugtbaare takjes; dienvolgende is het oorbaarst, als ze maar een hand breed lang zyn geschooten, die af te knypen, en zo schietenze binnen een week of drie, als booven gezeid is, twee, drie, ja meer dunder takjes, die het Jaar daar na vrugtbaar zyn of haast zullen werden; waar by wy nog zeggen, dat zo een tak niet te veel gelyk kan voortbrengen, zo ze maar niet dwars door malkanderen loopen, of eenige verwarring aan de andere koomen te geeven. Onder de takken uit zulken afknyping geschooten, konnen ook wel al te dikke en zwaare voortkoomen, inzonderheid de bovenste, welke men dan nog dat na-jaar of in de voortyd wegneemd; of anders zullen de dunne en onderste, welke de beste zyn, allengskens zwakker werden en sterven.

Deze afknyping werd zelden gedaan, als aan de bovenste zwaare, maar niet aan de laage of korte takken; om datze pas zo veel saps hebben als haar noodig is om goed te blyven of bloem-knoppen te maaken, of indienze al weer kwaamen uit te schieten, zy zouden niet als kleine en teere takjes voortbrengen, die des Winters gemeenlyk dan dood gaan.

VYFTIENDE KAPITTEL.

*Wat 'er vorder aan zekere Boomen te doen is, die
geweldig geil wassen, en nogtans niet vrugt-
baar werden.*

Nu restteerd 'er nog hoe men handelen moet met sommige Boomen die ongemeen weelig opgroejen, zo datze altemets lange Jaaren staan, en nogtans niet als een meenigte van hout schieten, dienvolgende geen of weinig Vrugt geeven; en dat zyn doorgaans Appel en Peere-boomen op wilde Stammen ge-ent; om dit te stuiten, booren eenige aanstonts dwers door de Stammen van zulke Boomen een gat, en slaan daar een eyke pen in, op dat alzo het overvloedig of dikwils stinkend en vuil sap, daar uit vloeye en zo de Boomen in haar overvloedig groeyen meenen te kunnen temperen; andere klooven een of twee van de dikste wortelen, en leggen daar een steen in, op dat alzo het weelderig groeyen belet werde, en dan den Boom niet als in 't afgaan van de Maan snoeyen. Dat zyn de wonderlyke geheimenissen van de onnoozele eenvoudigen die de oude weg volgen, en luiden zyn die weinig kennis van de groeizame dingen hebben, en zig met een kleintje laten vergenoegen; maar deeze en meer beuzelingen voorby gaande, zo hebben wy nooit beeter bevonden, als de zwaarste en dikste wortels, het zy twee, drie of vier, (en waar die leggen is booven getoond) tot aan de Stam toe af te slaan, en zo zullen de andere kleine overgebleeve wortels nog bekwaam genoeg zyn, den Boom niet alleen in 't leeven te behouden, maar nog zo veel sap na booven te kunnen brengen, dat 'er bloem-knoppen met meenigten, in plaats van zwaare en dikke takken, of aan de zulke die lang geschooten zyn, kunnen komen: wel waarneemende, dat die Boomen van haar meeste hout niet moeten beroofd, maar alleenlyk wat uitgedund werden, of dat niet helpende, moeten zulke Boomen heelendal uit de grond opgenoomen en verplant werden, en dat geheel met zyn wortelen en takken, het zy op de

A a 2

zelve

zelve Steede, het zy ergens anders; als maar diergelyke Boom dat zelve Jaar daar niet is uitgeroeid.

S E S T I E N D E K A P I T T E L.

Van de manier om Boomen te Snoeyen, die weegens ouderdom beginnen te kwynen.

O vermits het snoeyen gehouden moet werden om 'zo te spreken, als een foort van een genesmiddel voor de Vrugtboomen, omze in een goede groey en draagbaarheid te houden; en om zulks in het werk te stellen aan de geene die oud en niet zo draagbaar meer zyn als te vooren, zo moet men weeten; dat veel van haar oude wortelen, buiten twyfel zyn, of beginnen te verrotten, en daarom zo sterk niet meer de gewoone takken haar Vrugten kunnen geeven; waarom ze dan ook heel anders als sterke en welwassende Boomen moeten behandeld werden.

Best is het derhalven, dat men eerst en vooral zyn wortelen ontbloot en wel examineert, ofze niet vergaan en verrot zyn; en ten anderen, of de grond omtrent zyn wortelen niet al te muf en stinkende enz. is.

Zoze dan rot of bedorven zyn, die moet men met een scherpe beitel, tot in het gezonde afflaan, en zo 'er weinig goede gevonden werden, moeten die met een scherp Mes wat ingekort werden; en ten laatsten met nieuwe welgemeste, vers-ruikende Aarde en vergaane krooft gemengt, gedekt en aangehoogt werden; en dat alles in 't laatst van October of in 't begin November, op dat hy alzo eenige nieuwe en goede wortelen mag uitschieten, en daar booven op, moet men teegen de Vorst, een hand dik half vergaane blaaderen leggen, voornaamelyk van Appelen of Peeren; maar is de grond heel laag, en nat en koud, zo is het best vroeg in 't voorjaar; dog wel te onthouden, dat men dan, zo de zelve Boom vry goede takken komt te schieten, niet te veel van de zelve laat houden, maar die wat uitdunnen, op dat hy in zyn kragt en viguer kan en mag blyven.

Indien

Indien dan een Boom oud en zwak is, zo is dikwils het beste middel dat men hem uitroeid, en een jonge in de plaats zet, na dat men daar de noodige voorbereidzels, booven aangeroerd, toe maakt heeft; dog eer men daar toe komt, moet men den zelve eerst by uitneemendheid kaal snoeyen, nogtans hem een behoorlyke figuur latende, en de lompen van kleine takjes uitsnyden.

Wy zeide dat men een goede figuur, zo veel moogelyk is, moet bewaaren, niet alleen in zulke oude, maar 't geen ook in alle Heining-boomtjes moet geobserveerd werden.

Let dan Leezer, zo het een Heining-boom is zo moet hy deeze hoedanigheeden hebben; Eerst, laag van Stam; Ten Tweeden, in het midden en doorgaande wat oopen; Ten Derden, rond in zyn omtrek; Ten Vierden, gelyk als uit eener hand met veele goede takken gestoffeerd; Ten Vyfden, dat hy van binnen geen verwarde takken heeft.

Z E E V E N T I E N D E K A P I T T E L.

Van de gebreeken die meenigvuldig begaan werden in het Snoeyen van Heining-boomtjes.

Meenigmaal ziet men in nieuwe en oude Thuien de laage Appel- en Peere-boomtjes wonderlyk mismaakt, of datze wel goede kroonen, sterk hout, maar heel verward zonder Vruchten staan.

Dog booven is nu reets getoond dat een Heining-boom nooit te hoog van Stam, dat is, booven de zes of agt duim booven de aarde moet weezen; waarom een Liefhebber als hy een Thuin aan leid, en niet dan een hooger Stammetje van de zelve soort van Appelen of Peeren, die hy hebben wil, kan krygen, die doet best de zelve tot die hoogte af te snyden, al was het zelfs, dat de Boom al een of twee Jaaren gestaan hadde: hy moet ook nooit toehaten, dat 'er verwarring van takken in zy, maar liever uit het midden een of meer zwaare takken tot aan haar beginsel uitslaa, op

dat den Boom van binnen lugt hebbe en zo tot vrugtbaarheid gebragt werde.

Maar men moet bedagt zyn, dat 'er een goede ronde of langwerpige kroon behouden werd, en altyd de zwaare takken, die na de eene of na de andere kant uitschieten, en die de meester daar na zoude koomen te spelen, by tyds weggesneeden werden, en dus zal men altyd een nette figuur van een Boom behouden.

Dit gebrek van rondheid ontstaat dikwils, om dat den Hovenier den Boom met een zwaare tak voorzien, niet genoeg in 't begin heeft weggenoomen of ingekort, en de andere zwakke, minder voedzel krygende, zo de meester hebben gespeeld; 't welk zo niet te verhelpen is, ten zy dien tak nog werd weggenoomen en de dikke wortel aan die zyde, als booven nu getoond is, met een beetel werde afgeslaagen, en zo zal in 't korte een goede kroon verkreegen werden.

Maar indien echter jaarlyks uit die zwaare tak nog eenige van diegelyke dikte voor den dag koomen, die moet hy in de eerste en tweede snoeying zo handelen, als booven is aangewezen, op dat hy zo met 'er tyd die ronde of langwerpige figuur verkrygen mag; altyd wel waarneemende, dat de top-enden van dikke takken vroeg werden uitgeneepen; dog indien eenige dunne takken, na die plaats koomen toe te schieten, die moeten altyd zorgvuldig bewaard werden, als welke dan in 't korte Vrugten zullen voorbrengen, en zo zal met een deeze mistant allengskens t'eenemaal weg werden genoomen, en den Boom zyne rondte in volkomenheid verkrygen.

AGTIENDE KAPITTEL.

Van de fouten die begaan werden in 't Snoeyen van oude Latting-boomen.

En Latting-boom in de eerste Jaaren niet wel behandeld zynde, dat is, dat hy aan bei de zyden niet eeven eens met hout voorzien is, maar aan de eene kant sterk, en aan de andere zyde zwak; of

of eenige takken van de zelve zwak zynde , en ondertuffchen de andere de meefter fpeelen , als krygende al het fap en voedzel , zo werd het een leelyke en fchaadelyke ongefalte , die niet wel is te herftellen , om dat men daar meede te lang gewagt heeft , mifchien , om dat dien zwakken tak Jaar voor Jaar vry veel Vrugten gaf , en daarom in ftaat is om in 't korte te fterven ; zo men in 't voor-jaar en in de Zoomer ; dat is in de eerfte en tweede fnoeying dat niet tragt te verbeeteren ; eerit met de dikke wortel aan de zyde van de kragtige takken af te ftaan , en die dikke tak tot op agt of tien duim toe in te korten , in de eerfte fnoeying ; en wanneer die eenige takken gefchooten heeft , die alle haar top-enden met de naagels af te nypen , en de andere of zwakkere zyde , van al zyn bloemen te berooven , hem ook inkortende in de eerfte fnoeying ; maar al zyn takken , die hy in de Zoomer komt te fchieten , moet hy behouden , en zo zal men in korten tyd die mifftalte kunnen verbeeteren , maar (let wel Leezer ,) het is niet genoeg , dit eens te doen , men moet een Jaar of drie daar meede continuëren , tot dat den Boom na de reegel maat zig zet en zo groeid.

De zwaare takken , die een Thuinier al te lang heeft gelaaten , veroorzaaken veele wanorden , om dat hy de top-enden niet genoeg gefnoeid heeft , en daarom komt 'er om laag , gemeenlyk een leedigheid , die heel en al van hout ontbloot is , 't welk niet alleen mifftaat , maar maakt dat een Boom of dood gaat , of ten laaften uitgeroeid moet werden , zo men dat op de wyze booven gezegd , niet by tyds en helpt.

Ten Tweeden , ziet men meenigmaal dat de eene kant te vol hout is , terwyl de andere niet genoeg daar meede voorzien is , 't welk veelyds ontftaat uit de oude kleine takken , die half verdroogd en onnut zynde , door onbedreevene Hoveniers daar in gelaaten werden , om dat men twee , drie of vier dikke takken die heel dicht aan een en dezelve zyde by malkander ftonden , daar heeft ingelaaten , en de andere onderwyle gebrek lyden ; want het is zeker dat 'er uit zulke dikke takken , veele nieuwe moeten voortkoomen , terwyl het ander gedeelte van den Boom , by gebrek van genoegzaam fap , jammerlyk verlaaten werd , en om zo te fpreken als van honger komt te fterven.

Het werd thans tyd om te zeggen wat my dunkt dat 'er gedaan moet

moet werden tegens de ongemakken, die de oude Boomen staan over te koomen.

Hier uit volgt genoeg van zelfs, dat men altyd de zwaare takken moet mistrouwen, als die nooit nalaaten van over al den Baas te speelen en alles te bederven; zy zyn het, die al de gebreeken ken reets aangewezen, veroorzaaken; derhalven is het eerste, als een Boom de fraayigheid van een figuur verliest, en de eene zyde begint te verzwakken, dat men die straks versterke door het afneemen of inkorten der zwaare takken of tak, die daar booven staan; want de eene zyde zal niet ligt verzwakken, of de andere werd ter zelve tyd sterker, zo maar den Boom in zyn gewas voortgaat of niet gestuit werd; dog den sterken afgekort zynde, moet noodzaakelyk sijn dat na de eene kant stuit, na een andere plaats geperst werden, en zo werd de zwakke zyde dikwils nog het zelve Jaar sterker en kragtiger, en de andere zal in tegendeel minder werden.

N E E G E N T I E N D E K A P I T T E L.

Van het voortteelen en snoeyen der Wyngaarden.

De Wyngaarden werden op vierderlei wyze voortgeteeld; Eerst met de ranken in de Aarde te leggen; Ten Tweeden, met een rank te leggen in een mandje van tienden gevlogten en met Aarde gevuld; Ten Derden, van stek; en Ten Vierden, van karrel.

Wat het Eerste aangaat, men buigt en legt in 't voor-jaar, eer de Wyngaard uitbot, een rank van den zelve omtrent anderhalf of twee voet lang, en dat een half voet diep onder de Aarde, en men laat den tak drie, vier of meer knoppen aan zyn uit-einde behouden, en zo zal hy dien eigen Zoomer wel wortelen en meest altyd schoone Vrugten voortbrengen, welke men in den Herst opneemt en verplant.

Raakende het Tweede, dat verschilt niet veel van het Eerste, als dat het mandje in de Aarde met een, of booven op de zelve werd gezet, of men hangt het aan een Muur enz. tot het na-jaar
toc,

toe , en dan snyd men de rank onder het mandje af , en zet zo 't zelve ter plaatze daar men het begeerd : alleenlyk in heete en drooge Zoomers is het goed , dat het mandje altemet des avonds nat werde begooten , op dat de teere worteltjes nu reeds geschooten , niet en verdroogen , want anders gebeurt het wel dat hy geen wortelen heeft gemaakt , of alle verdroogd zyn.

De Derde manier is , een stek van deeze of geene Wyngaard te steeken ; na veel onderzoek hebben wy nooit beeter als deeze manieren ondervonden ; neemt een goede en sterke tak , van vier of vyf leeden of knoppen , daar onder aan wat oud hout van het Jaar te vooren is , legt dien tak veertien daagen tot de helft toe in 't water ; daar na een groote halve voet diep op goede wel gezande en gemeste Aarde , de Aarde een weinig neergetreden , dan met dezelve Aarde aangevuld , en daar booven op een onverglaasde vloersteen ; (een efferik in Holland genoemd ,) op dat alzo de onderleggende Aarde van de Zon niet uitdrooge , en zo belet werde dat hy geen wortelen zoude kunnen schieten , nog ook door de overvloedige reegen , die misschien zoude vallen , en die jonge worteltjes zoude koomen te verrotten ; booven de Aarde alleen een knopje latende , en dan behoeft men hem niet te verzetten ; want door 't verzetten verliest men altyd wel een Jaar of twee eer hy weder wel wortel maakt en wassen wil ; en zo zal hy dat zelve Jaar , alwaar hy teegen een Muur of Schutting aan de Zon-zyde staat , niet dood gaan , maar dan een of twee sterke Looten schieten , van de welke wy het Jaar daar aan meer als eens rype Druiven hebben geplukt.

Dog sommige Liefhebbers , steeken dezelve stekken uit de Zon , en wassen ook wel , maar nooit zo sterk , en zy zyn ook altyd teeder van gewas , en konnen ook het Jaar daar aan zo wel niet teegen de Zon en hitte , als zynde meer in de koude en buiten de Zon geschooten , en daarom ook nooit zo wel geslooten van hout , dat nogtans in een Wyngaard-rank vereist werd , of gaat des Winters ligt dood.

Ten Vierden , men steekt of zaaid op een warme plaats de karrels van een schoone rype Druif , of van een uitsteekende Rozyn ; wy hebben na twee Jaaren rype Druiven daar van gehad , maar menigmaal accordeerd de Vrucht niet , met de geene daarze van gekoo-

Bb

men

men is, en dienvolgende meenigmaal de moeite niet eens waardig het zelve te beginnen.

In het planten van een Wyngaard, groot of klein moet men hier in Holland altyd dien gezeiden voet houden, nooit dieper, en dat schuins, op dat de wortelen zo ligt niet na de natte koude grond zouden schieten, en zo byna niet als water-ranken, van eenige ellen lang koomen voort te brengen, en zo moeten de Druiven altyd minder en laater ryp werden; daar in teegendeel die ondiep gezet, niet dan fyne hair-wortels en kortleedig hout maaken en vroeger rypen; ja zo een Wyngaard zulke lange waater-looten Jaar voor Jaar maakt, steekt men de regt-neerschietende wortelen met een Spaaf, bewarende alleen de fyne, even onder de vlakke van de Aarde leggende; en zo zal een Liefhebber, dit waarneemende, zien, zyn Wyngaard vol grooter, schooner en vroeger rype Druiven voorzien en gelaaden.

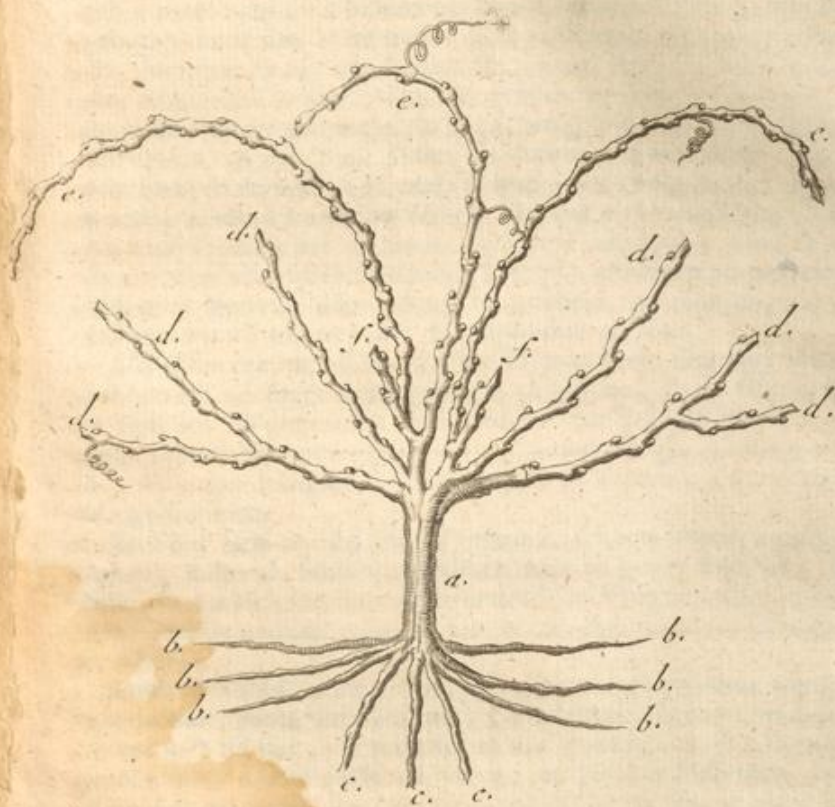
Wat nu het snoeyen van een Wyngaard aangaat, onder alles dat in de Land-bouwerij het snoeyen onderworpen is, en dat men in der daad niet alleen gewend is, maar alle Jaaren noodzaakelyk doen moet, is de Wyngaard, om dat hy alle Jaaren zo veel overvloedige takken maakt, die hy niet zoude kunnen voeden, en dienvolgende geen schoone Druiven voortbrengen.

Want ook by mangel van gesnoeid te werden, zo zoude hy zeeckerlyk binnen korten tyd verlooren zyn, niet wel ten opzigt van den stronk, die altoos na gewoonte werkzaam blyft (of moet door overgrootte koude dood gaan, als over weinig Jaaren in veel Landen is geschied) maar in de ranken en de Vrucht, dat is te zeggen dat ze die Vrucht niet opleeverd, nog zo schoon, nog zo wel gevoed, en bygevolg zo goed niet als de geene die men ordentelyk snoeid, om dat ze vol levens en saps is, en moogelyk meer als eenige Plant, die wy hier te Lande kennen, alsze maar fris en in haar fleur is, gelyk zyn overvloedige takken genoeg bewyzen.

De heele kleine takjes in de Wyngaarden, zyn van geen goede uitwerking, maar sterven gemeenlyk des Winters of des Zomers daar aan, en daarom moetenze of geheel, of op een knopje na afgesneeden werden.

Maar sterke ranken, en, (let wel Liefhebber,) die kort-leedig zyn, die zyn de beste en moeten echter gesnoeid werden.

Hier

WKEURGE

monite met een vauilge

out of klein tuac na de

aken, moet dier, en de

de tuac in groot

de water-aken, van

gen, en zo moet de

dat in tegengede

en kortelidig kan nait

i zulke lang van later

ig-oorfichtent veld

e, even onder de vrom

hebber, die wuunen

er en vroeger type de

anguar, onder alles

open is, en dat men

aren nootzakelyk de

ren zo veel overvloeg

ooden, en dienvolg

den, zo zoude in

niet wel ten opzig

n blyft (of moet te

ing Jaaren in veel la

Wragt, dat is te seg

choon, nog zo veel p

ene die men veld

en moogelyk niet al

en, alse nu is en in

ten genoeg beyt

n, zyn van gen goe

des Waaers of des Zo

cheel, of op een koo

hebber,) die kortelid

nooid werden. Hier

Hier doet zig een groot disput op; eenige Liefhebbers laten weinig ranken aan een Wyngaard, andere wederom veele; die weinig ranken beminnen, laten ten minsten twintig ja dertig knoppen aan een rank, en binden het boovenste deszelfs wat krom na beneeden; maar dan kortenze de naaft aanstaande takken op twee of drie knoppen na af, op dat daar uit weeder sterke looten die Zommer mogten uitloopen, want die werden dan het Jaar daar aan, in de plaats van die gedraagen hebben, aangeleid; de oude afgesneeden zynde, zo zyn 't alle Jaaren wederom nieuwe ranken: de andere snoeyen de takken of ranken wat kort (volgens het spreekwoord, *maakt my arm van Hout, ik maak u ryk van Vrugt,*) daar aan maar latende zes of zeeven leeden of knoppen; want de eerste en tweede knop zyn gemeenlyk dood, of loopen zo niet uit om Vrugt te geeven; dog van dit onderscheid van snoeyen, zal nog wel een woord of twee daar na gesproken werden.

Uit allen deezen blykt, dat wy in onze heele Bouwery niets en hebben dat noodiger diend gesnoeid te werden, als de Wyngaard; ja van den Wyngaard is misschien het eerste beginsel van de verdere snoeikonst voortgekoomen: hoewel eenige mislaagen aan den Wyngaard begaan, nooit zo gestraft werden, als aan andere Vrugt-boomen.

Daarom zien wy dat de Wyngaard, schoon kwaalyk gesnoeid zynde, indien de Stam van onderen maar in goede stant is, niet mist, van veelschoon hout en overvloed van Vrugten voort te brengen; waarom eenige zeggen, dat 'er niet ligter is als de Wyngaard te snoeyen.

Omtrent de tyd wanneer een Wyngaard moet gesnoeid werden, zyn de Liefhebbers het niet eens; sommige doen het in 't voor-jaar, andere in 't na-jaar, als wanneer zo zeer geen sap na de takken geparft werd; andere wederom vroeg, en dat al in February; sommige daar-en-teegen laat, en niet voor dat hy nu begint uit te loopen of de botten beginnen te zwellen; maar op dat een Wyngaard in 't voor-jaar niet zo zoude loopen of traanen (dat altemet eenige weken agter malkanderen duurd, en zo den zelve zeer verzwakt, om dat hy in zyn hout niet omzoomd) is ver de beste en zeekerste manier van snoeyen, die de Heer Munting, in zyn oeffening der Planten heeft gerecommandeerd, naamentlyk in de Maand van De-

cember, met een afgaande Maan, zo het niet al te sterk en vriest, maar al begon het een dag of twee na de snoeying nog zo sterk te vriezen, zal nogtans de bovenste knop, veel min de andere, daar eenig kwaad van lyden of schaade toebrengen.

Dog om ze met goed beleid te behandelen, moeten twee voornaame dingen waargenoomen werden; voor Eerst, de kragt van den geheelen Stam die 'er te snoeyen is; en ten Tweeden, de groote of kragt van elken tak, daar de snoeying op gedaan moet werden.

Ten opzigt van het Eerste punt, daar 't hier op aankomt, naamentlyk de kragt van de Stam (die bekend werd door de dikte en door 't getal der nieuwe goede looten) is, dat men veel ranken die zeer kragtig zyn moet laten, zo men de zelve kort wil snoeyen, of zo iemand weinig ranken daar wil aan laten, dat ze dan byzonder lang, wel tot twintig ja dertig litten en meer moeten blyven, altoos met die belasting dat 'er geen verwarring overblyft; en op de zwakste in teegendeel diend men minder ranken te laten, het zy lang het zy kort.

Ten opzigt van het Tweede punt, moet men altyd neemen die best geplaatst staan, om zo alle verwarring voor te koomen, en de zwaarste takken zo ze maar kortleedig zyn, bewaaren, want dat zyn waarlyk de beste, en ook wel onthoudende dat men in 't laatst van Mey of begin van Juny, alle kleine, dunne en onnutte takjes moet afbreken, om reeden booven aangehaald, en zo zullen de Vrugten altyd grooter werden en eer rypen.

In het snoeyen zyn nog twee dingen waar te neemen; de Eerste is, dat men een goede duim lengte booven de bot moet blyven, daar de affnoeying geschied; en de Tweede, dat die snoeying of schuins zy, of afloopende na de agter zyde van de laatste knop, op dat het traan-water, dat men gemeenlyk het loopen van de Wyngaard noemd, uit de gesnoeide plaats, als het sap in 't voorjaar begind om hoog te schieten, niet op deeze leste knop valle, want daar door bederfd eenigzints deeze bovenste knop; bygevolg zo zoude daar uit geen Vrugten (daar anders hier uit de grootste en beste trossen koomen) gelyk uit de derde, vierde en verdere botten een, twee of drie trossen druiven, dienvolgende ook geen nieuwe goede takken voortkoomen.

Men

Men moet booven dien altyd tusschen de draagende ranken, als gezegd is, een rank op twee knoppen na affnyden, op dat daar uit nieuwe goede ranken moogen uitspruiten, die het volgende Jaar, de plaats der draagende weer moeten vervullen, of anders zal een Liefhebber zyn Wyngaard al te veel en te verre van zyn Stam geschooten, moeten inkorten, en zo zyn lekkere Vrugten voor een Jaar of twee moeten missen.

Om dat in deeze Landen, als de Druiven beginnen te bloeyen, de nagten nog vry koud zyn, of het des nagts altemet nog rypt, zo hebben de Liefhebbers ondervonden zeer goed te zyn, dat men of een dekzel des avonds over de Wyngaarden spand, of dat men daar matten voor rold, en die des morgens dan weder weg neemt; maar alderbest, dat'er glaaze raamen, dog niet zonder lugt te krygen, voorgesteld werden, en die daar zo lang voor te laten, tot datze wel gezet, en nu al reedelyk groote Druifkens geworden zyn; maar nooit altyd voor die, welke muskeeren, want zy rypen wel vroeg agter glaazen, maar verliezen meest haar muskeerende geur, en de ranken daar agter gegroeid, moet men altyd weg neemen, want zy zouden het Jaar daar aan niet bloeyen; en daarom moet men altyd nieuwe ranken agter glaazen leggen, en nooit de zelve.

Daar-en-booven als de Muskadellen en alle andere vaste Druiven bloeyen, zo is een reegentje niet kwaat, want dan zullen eenige mislukken te zetten, en zo krygt men in plaats van vaste, losse bosfen, en die zullen dan te beeter rypen.

Wanneer de rank daar Druif aan is, niet byster sterk en groot is, dan snyd men wel in de Maand van July die rank tot by de Vrugt toe af, of dat de Vrugten des te grooter moogen werden, maar de Druif moet echter door middel van eenige omstaande blaaden gedekt zyn voor het vinnig steeken van de Zon, want anders zal de schil zeer hard en dik zyn, en laater ryp werden.

De Druiven in Holland meest bemind, als by goede Jaaren hier best rypende, zyn de blaauwe Muskée, de Leipziger, de Franke-daalder, de Catalonier, de vroege of losse Frontenjak, de Haantjes Muskadel, de Kanari Druif, de Candiaasse Druif, de Peerel Druif, de vroege vander Laan, de Waaterzoet, de witte Stinkert en de regte Kattepis: van welke de eene Liefhebber, de mus-

keerende, een ander weeder de niet muskeerende booven alle de andere bemind; wy oordeelen de beste, het zy muskeerende als anders, die altyd wel rypen, dun van schil zyn, weinig karrels hebben, en zo wel by slegte en natte, als by zeer heete Zoomers.

T W I N T I G S T E K A P I T T E L.

Van de Aalbessen en Kruisbeyen, en haare behandeling.

W y oordeelen het niet ondienstig te zullen zyn, datwe ook wat zeggen en aanteekenen van de Aalbessen, van welker uitgeperste sap met zuiker en water gemengt en uitgift, een soort van Wyn, voor eenige Jaaren in Holland en andere Landen, met meenigte wierd gemaakt en gedronken; ja van de Moer een soort van Brandewyn wierd gedistilleerd, die geen Fransse Brandewyn behoefde in veel gevallen te wyken, maar na dat 'er een belasting is opgezet, en de Fransse Wyn weeder te bekoomen was, is men daar van uitgescheiden.

De Aalbessen zyn voornaamentlyk vierderlei, als de Roode, Witte, Zwarte en Bonte, maar de laatste zyn van weinig waarde, als zynde de slegtste van smaak, en werde daarom ook byna niet meer aangeteeld.

Men kweekt dezelve aan van uitloofsels, of wel best van stek, maar dat uit een vrugtdraagende tak, en niet die uit de Stam of wortel is voortgekoomen, en dat met dezelve te steeken in 't voorjaar; dog men kan het ook in October doen, als wanneer de zelve in ordre en op de plaats daar een Liefhebber die begeerd te planten, komt te zetten, want in de tyd van veertien daagen of wat meer, krygen zy dan wortelen, en zo die dan op haar plaats blyven staan, geeven grooter en schoonder Vrugten; dog de Aalbessen zo Roode als Zwarte en Witte, gelyk ook de Kruisbeyen, loopen gemeenlyk van onderen by de wortel van Jaar tot Jaar, ja hoe langer hoe meer uit, welke men dan genoodzaakt is een en andermaal af te steeken, op dat de Vrugt grooter en den Boom in 't leeven en in zyn groey mag blyven, dog dat kan men voorkoomen,

WKEURIGE

makende boort die
het zy makende
lichte yze, wong kar
na by zeer innelamen

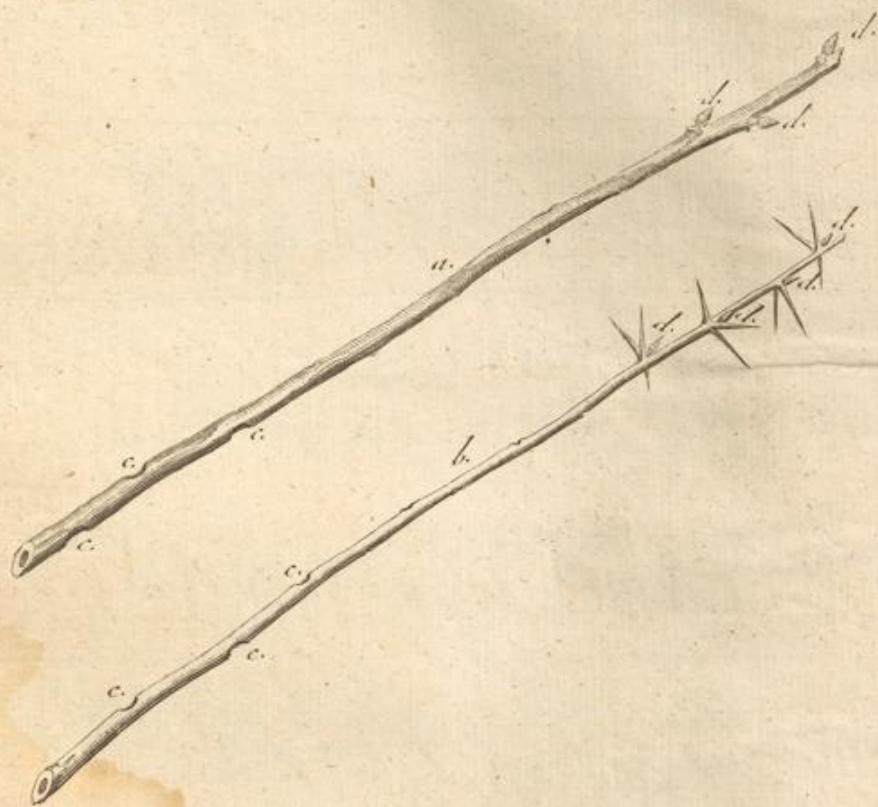
KAPITUL

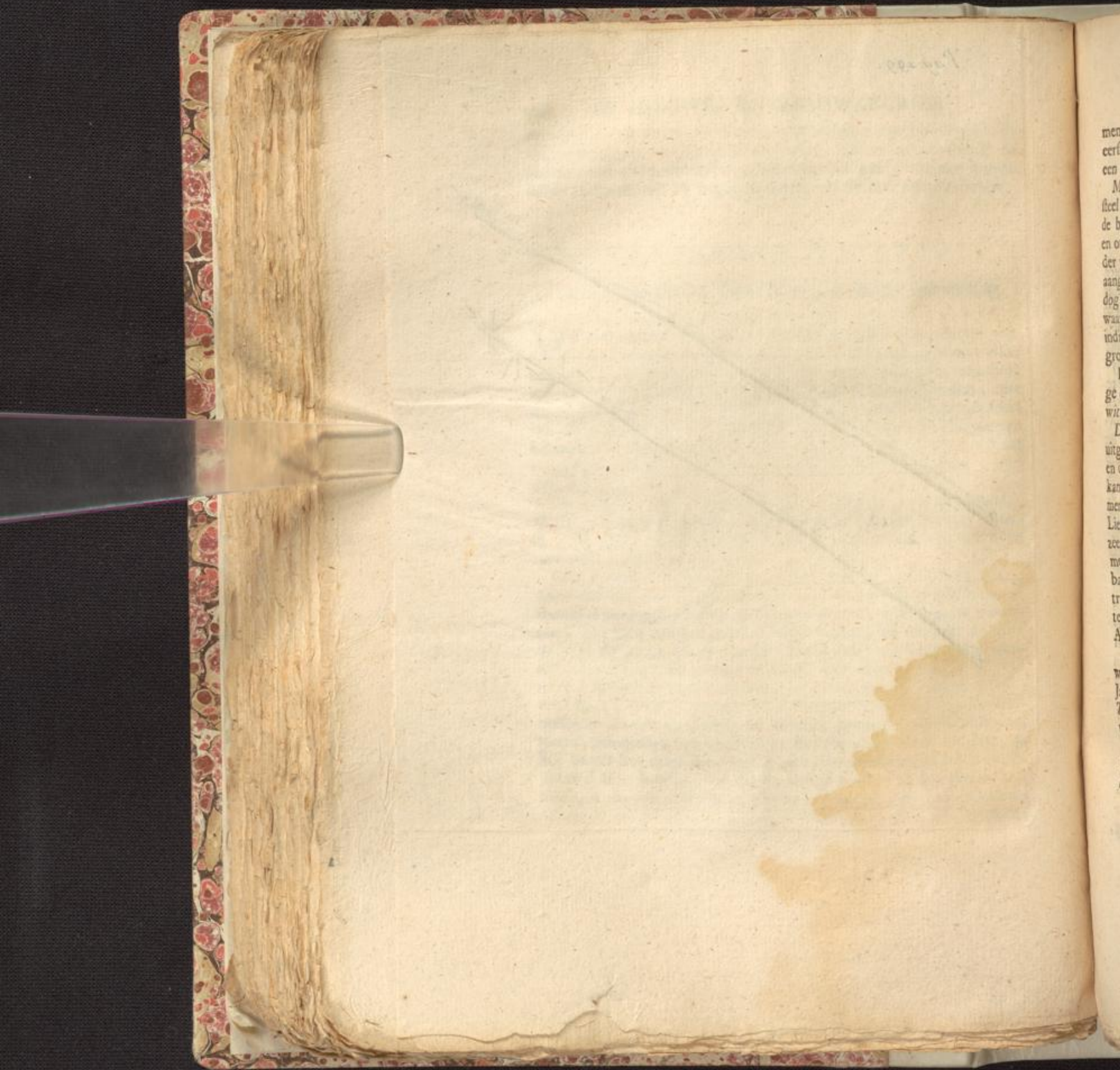
en haare kinde;

te vallen yze, lere
de Asbesten, van vele
mange en ungel, en in
of en andere Landen, te
ja van de Moer een lot
geen Franke Brandwy
mar na dat 'er een belafte
te bekoomen was, is te

anderlei, als de Root
die yze van weinig
en worde daarom oelen

is, of wel best van
en niet die uit de Staat
ensive te streken is 't
doen, als wanneer de
hebbet die begint te
van voertien dagen is
die dan op het plan by
der Vragen, die de Al-
geelyk ook de kindeyze,
wortel van jaar tot jaar, je
genoodtraat niet te
grooier en den Boom in
g dat kan niet verho-
nen,

men
eer
een
M
steel
de b
en o
der v
aang
dog
want
ind
gro
D
ge o
witt
D
uitg
en d
kan
men
Liet
acc
me
ba
tre
te
A
w
Ja
Z
v

men, zo maar, eer de stek van deeze en geene gesteecken werd, eerst de knopjes daar dat Jaar de blaaderen gestaan hebben, met een fyn Mesje tot in het merg toe rond uitsnyd en zo plant.

Men moet nooit stek neemen, van Aalbessen, die groen van steel zyn, want die werden nooit zo zoet nog goed van smaak: de beste zo van de Rooode als Witte zyn altyd, die geel van steel en onder en booven aan haar risten eeven groot en helder zyn, onder welke de Engelse uitmunten, als de Heer Munting wel heeft aangemerkt, als zynde neffens haar zoetigheid byzonder geurig, dog kleinder, als die hier te Lande in gebruik zyn, dog dat wel waargenoomen moet werden, der zelve stek zal zelden wassen, indien in 't na-jaar niet gestookten zyn; de beste Zwarte zyn, die groote ronde, maar geenzints ingesneede blaaderen hebben.

De Kruisbeyen zyn byzonder drie of vierderlei, de kleine, lange en ronde, die meest om te kookten werden geplant, de groote witte, niet onaangenaam van smaak ryp zynde, en de roode.

De snoei-tyd is gemeenlyk vroeg in 't voor-jaar, en hoe meer uitgesneeden hoe beeter, men snyd de kleine dunne takjes aan de Stam en de takken af; want daar koomen niet als kleine en dicht op malkanderen, aan de takken vyf of zes vingeren lang latende; maar men diend wel te letten, dat altyd de dikke knoppen, (die de Liefhebbers ook dikkoppen noemen, die alleen aan de Stam of zeer dikke takken koomen) in 't voor-jaar wel werden weggenoomen, als zullende altyd water-looten maaken, en de andere vrugtbare takken daar door verminderen of ligt koomen te sterven, trekkende byna al het voedzel na haar, en zo zullen dan de vrugten klein en nooit zo smaakelyk weezen. De takken van zwarte Aalbessen, moeten altyd wat langer blyven als de roode.

Die de witte Kruisbeyen, welke in de Thuinen meest geplant werden, Jaar voor Jaar zeer groot willen hebben, die moet alle Jaar het oude hout wegneemen, het nieuwe, dat is, dat dien Zoomer te vooren geschooten is, wel uitdunnen, en ten halven affnyden.

Wat de Vrouwen met de onrype Vrugten al doen, om die te bewaaren, en wat al met de Aalbessen en haar sap verder gedaan werd, laten wy aan de Keukens en Apoteekers bevoolen.

EENENTWINTIGSTE KAPITTEL.

Van de Moerbeye-Boomen zyn behandeling.

Hoe veelderhande Moerbeyen dat 'er gevonden werden, laaten wy aan de Liefhebbers der Planten en Kruiden over; die hier te Lande eigentlyk in Hooven of agter Huizen bemind werd, is de zwarte, welke van de uitloopzels aan de wortel of mandjes of potren, als de Wyngaard daar aan te hangen, of uit zaad, (maar dat gaat langzaam) werd voortgeteeld; zo een Liefhebber een byzondere regte Stam beoogd, moet hy niet na de gewoone wyze te werk gaan, met zo veel Jaaren die aan te teelen, en aan stokken te binden, omze regt te krygen, waar doorze dan veeltyds leelyke kneepen krygen; maar de ondervinding heeft ons geleerd, dat men de zelve rasser en regter Stammen met een nette kroon kan krygen, zo men de uitloopzels op een voor- namiddag Zon in een gruis of steenagtige grond geplant, een of twee jaaren nu van de Moer genoomen, gestaan hebben, dan tot by de grond, op een knopje na (zo alle de mindere en dunder scheuten die daar uitichieten wegneemende, en maar een over latende) affnyd, zo zal dan dat Jaar die scheut eenige voeten hoog groeyen, ja dikwils haar behoorlyke hoogte krygen; om nu te beletten, dat die niet krom en komt te wassen, moet men die scheut, alle vier of vyf dagen door de hand heen trekken, en regt buigen, eenige reizen na malkanderen, tot dat die Scheut ten laastten regt blyft staan, en dat zo meenigmaal, tot hy daar na dan regt blyft, dat dan in 't korte geschied, en dus zal men in twee of drie Jaaren een gewenste regten Boom met een goede kroon hebben.

Deeze Boomen willen best opneemen en draagen agter de Huizen in de Steeden, als buiten in opene plaatzen, konnende niet veel sterke Winden lyden: voornaamentlyk zo draagen zy wel, zo de grond wat puinagtig is, waarom ook een Moerbey, die niet wel wil wassen of draagen, men met oude kalk of puin van een oude Muur effen onder de boovenvlakte van de Aarde omlegt,

legt, welke dan in 't korte veel schoonder hout zal maaken als anders, en zo vrugtbaar werden.

Maar zelden zal een Moerbey draagen, voor dat hy zyn ingesneeden blaaderen verleid en groote ronde krygt; by zwaare en langduurige Winters sterven meenigmaal dezelve, alhoewel zy agter de Huizen lang genoeg gestaan hebben; wanneer veel Liefhebbers dezelve aan Muuren planten, met dit voordeel, dat de Vrugten beeter, grooter en eerder rypen, de Boomen sterker groeyen en zo ligt niet dood gaan; voornaamentlyk, zo iemand een hand breed maar van den Boom van booven tot aan de Aarde een Muskovise mat of matten daar voor spykerd, en die niet wegneemd, voor Maart of 't begin van April; en dan die eerst begint te snoeyen of de langste takken wat in te korten, en altyd de kleine dunne kwarrel-takjes wat uitsnydende, welke ook van zelfs of sterven, of niet als kleine en half rype Vrugten voortbrengen.

TWEE-EN-TWINTIGSTE KAPITTEL.

*Van de Quee-boom, Haazenooten en Mispelen, en
baare behandeling.*

De Quee-Peeren werden hier te Lande voor de Quee-Appelen ge-ettimeerd, voornaamentlyk de vroege Portugaalse, als ook die uit Hongaryen koomen; men Entse of zoogtze gemeenlyk op Doorn, of men laat de Quee zelve tot een halve hooge Stam groeyen. De latere die nooit haast ter deegen rypen, werden van niemand haast bemind.

De Enteniers leggen zo een geheele Boom, met al zyn takken wat verre van een, eene halve voet of daar omtrent onder de Aarde, de toppen omtrent een hand breed latende uitsteeken, welke takken alle dat Jaar wortel schieten, en bekwaam zyn om te verplanten, daar op zy dan Peeren occuleeren of griffelen, of tot Stammetjes laten groeyen.

Men plantze gemeenlyk langs de waterkanten, op datze wat meer vogtigheid zouden hebben en grooter Vrugten draagen; de

Liefhebbers snoeyen dezelve gemeenlyk in 't voorjaar, en neemen de dwers-takken en de heele dunne en teere takjes in 't midden weg, de langer takken wat, of ten halven omtrent inkortende; maar zy groeyen en draagen ook zeer schoone Vrugten aan Lattingen en Schuttingen op een Oost of Wester Zon geplant; maar zo veel niet als dezelve aan een Noorder Schutting gezet zyn.

Men moet altyd wel letten, dat de Quee-Boom zelve, of die op Doorn gezoogd is, onder aan de wortel geene uitloopzels en behoud; welke uitloopzels booven alle andere Boomen dezelve onderworpen zyn; de Haazenooten, zo wel de wilde als de tamme, dat is, die maar van uitloopzels aan de wortel zyn voortgeteeld, als die gezoogt, geocculeerd of gegriffeld zyn, die zyn 't zelve meede onderworpen.

De beste Haazenooten zyn, die in Vlaanderen, inzonderheid Lamberdynse genoemd werden, zo die roode, als die witte pitten hebben; lang van stuk en heel bedekt met haar groene buite schil; als ook de byzondere groote Zeeuwse, niet heel en al tot haar uiteinde gedekt; zy draagen wel zeer groote trossen Vrugten en digt by een, dog zyn byzonder hart van hout, dog vol van pit; de slegtste zyn korte, harde en ook niet wel gedekt, dat gemeenlyk wilde van de Liefhebbers werden geheeten; hier by diend gewee- ten, dat de Haazenooten met zoogen en enten groot werden.

Men snoeidze zelden veel, zo wel de eene als de andere, en het is niet genoeg, als maar alle dwers-loopende en warrende takken werden weggenoomen, om zo in 't begin en altyd een goede kroon te bewaaren.

Van de Mispelen zeggen wy niet, om datze van weinige werden bemind, zy werden meest op Doorn gezoogd, men zetze gemeenlyk langs de water-flooten, zy zyn of zuur of zoet, de beste is de groote zoete, in welkers kruin of blaadjes men een halve Dukaton met gemak kan leggen, en is ook vry draagbaar, maakt zwaarder hout, grooter blaaderen en veel grooter bloemen.

DRIENTWINTIGSTE KAPITTEL.

Van de zorg die men draagen moet om de Vruchten af te breeken, als'er te veel aan zyn.

Dewyl elke Vrucht-tak gemeenlyk is bezet met een groote menigte van knoppen, en die altemaal digt op malkander staan, zo volgd'er uit, dat hier door ieder van deeze takken een overmatig getal van kan wassen, en derhalven kan men hier dezelve reedenaaveling maaken, als over de knoppen, der Korlvrugten, Kersfen enz. is gezegd, naamentlyk, dat hoe'er in deeze meer Vrucht op eene knop komt te zetten, zy ook zo veel kleender moeten vallen, dat in het schieten van de steel uit deeze knop aan elk van deeze vrugten werd toegeleid. Zo dat indien'er min waaren, elks deel van de geene die daar over gebleeven zyn, zeekerlyk ruimer zouw omkoomen, en bygevolg de Vruchten beeter gevuld zynde, zouden daar door grooter en doorgaans beeter en smaakelyker weezen, waarom booven dit reets zo ernstelyk is gerecommandeerd, en de reeden daar bygegeeven.

Hier uit volgt, dat een ervaaren Hovenier, niet meer Vruchten op elken Boom moet laten, als naar maate dat hy oordeeld dat'er de tak zoude konnen voeden, omze schoon en goed te hebben; en met een dat den Boom daar door niet mogte verminderen in zyn groey, en ook om takken te maaken.

Het is dan zeeker, dat men weinig Vruchten op elke knop, en aan ieder tak moet laten, indien men hebben wil datze altemaal grooter, schoonder en smaakelyker moogen zyn, derhalven zo moet men niet nalatig zyn, na dat de Vruchten zyn gezet, om een naauwkeurige monstering te doen, en op, of aan elke tak niet meer te laten blyven als behoorlyk is.

Dan moet men wyders nog wagten, tot dat de Vruchten byna groot zyn, en die nog te veel of beeter met een schaaftje tot aan de steel affnyden, de schoonste en welgemaakste alleen maar bewaaren.

Op de Perzikboomen zo de takken reedelyk sterk zyn, formeer

ren zig de bloemknoppen doorgaans twee aan twee, deeze heel dicht by malkander staande, zonder andere tusschenscheiding als van een klein hout knopje, dat het beginzeltje van een tak is, die zig tusschen haar beiden inzet; indien dat middel-knopje sterk uitloopt, en een vry schoone tak maakt, dan is het zelve noodig om eene deezer Vrugten af te plukken, die aan wederzyde deeze tak gezelschap houden, zy zullen door haar natuurlyke stant genoeg van malkander afwyken, en ongetwyffeld zullenze alle beide schoon en groot weezen; dog indien het Spruitje maar zwak en teeder is, dat moet niet verhinderen eene der twee Perzikken af te plukken.

Als men op de takken van Perzik-boomen zo veel bloem-knoppen heeft gelaaten als men raadzaam oordeelde, en dan uit die geen vrugbaare tak of takken koomen schieten, zo moet dan niet alleen een gedeelte der Vrugten, hoewel reets gezet zynde, wegneemen, maar zelfs ook den tak tot aan de plaats daar men een goeden Telg ziet uitloopen; anders zal den Boom zeer verarmen, en gy zult gehouden zyn u Boom het Jaar daar aan veel in te korten.

VIER-EN-TWINTIGSTE KAPITTEL.

Hoe men Vrugten die te dicht of te zeer bedekt staan, lugt zal geeven.

De kouleur voor sommige (maar niet alleen, als van de Druif is getoond) Vrugten is van ongemeene aangelegendheid, welke kouleur in het ryp werden zy niet kunnen verkrygen, indienze niet door de stralen van de Zon bescheenen werden; en zo komt het wel te pas op zekere tyden dat men 'er eenige blaaderen afplukke, die haar al te zeer bedekt houden, en by gevolg zo verre als deeze kouleur belangt bederven; zelfs zynze schaedlyk voor het aankoomen van de meer of minder rypheid deezer Vrugten, zeker gaande dat een Vrugt, in het algemeen gesproken, geweldig overdekt met blaaden, vry wat laater ryp werd, minder kouleur heeft, en doorgaans zo goed van deugd of smaak niet en is.

Laa-

Laaten wy nog eens van deeze kouleur spreekē, die in het meereendeel der Vrugten is te wenschen, en zeggen datze binnen weinig daagen voor haar rypen gemeenlyk eerst te voorschyn komt, om dan die kouleur leevendiger te maaken, en nog uitsteekender; zo is het niet ondienstig, dat men volgens het gevoelen van de Heer Quintenye met een spuit, in den onder Appel derzelver verscheide kleine gaatjes hebbende, gelyk de gieters hebben, twee- of drie-maal daags de Vrugten, nu ontbloot zynde van de blaaderen, die haar eerst dekten, begiete, en dat in het vinnigste steeken van de Zonne, want van zulk een begieting verzagt de schil, welke dan zo hard en dik niet werd.

VYF-EN-TWINTIGSTE KAPITTEL.

Van de rypheid der Vrugten, en de ordre die de Natuur daar in houdt.

Alle Vrugt die omtrent haar steel ryp werd, die is het volkoomen overal, het zy wat vroeger, of het zy wat laater, na de Zoomers of na-jaaren zyn; want dikwils is een Vrugt aan de Zon-zyde ryp, en van agteren in teegendeel niet; men moet derhalven die niet afplukken, voor datze aan haar steel haar rypheid vertoonen; doet hier by dat Winter-vrugten altyd beeter zullen zyn, als die wat langer aan den Boom hebben gestaan, als zo even ryp afgeplukt zynde, om dat de laatste altyd zullen min of meer rimpelen; daar de andere in teegendeel gaaf, glad, ja smaakelyker bevonden zullen werden; wel waarneemende in het plukken, datze niet veel behandeld werden: hoe de zelve te bewaaren, is booven getoond, en ook van andere Liefhebbers, vooral door de Heer Munting, nu meer als eens aangehaald, genoegzaam is aangewezen, en daarom de korthed ons bevltygende, en eenigzints buiten ons bestek zynde, gaan wy dat voorby.

ZES-EN-TWINTIGSTE KAPITTEL.

Van de Ziekte der Vrugt-boomen.

Vermits onze Boomen, voor al die uit andere Landen koomen, veele ziekzens onderworpen zyn, zo oordeelen wy, dat men daar voor, zo veel moogelyk is, zorg moet draagen, om die te geneezen, indien zy reets daar meede besmet zyn, of om die besmetting voor te koomen.

De gemeene ziekzens bestaan of in een gebrek van kragten, welke maakt dat de Boomen gelyken, en te willen kwynen, of datze van enige dikke, witte, groote wormen, die dikwils in de Aarde, zo men rund heel dik by de wortels leid, voortgefokt werden, en zig aan de wortels gelyk als hegten, en haar de buitenschors afknabbelen, of ook de bast van denabystaande Stam; meenigmaal maaken de Mollen ritten by en langs de worrel of onder de Stam der Boomen, door welke dan des Winters de Water-rotten koomen, en knabbelen de gansche schors af, en zo gaan die Boomen in 't voor-jaar dood; (deezee kan men zeeker vangen, zo men een groote melk-kan onder en booven aan een stok vast gebonden, half vol water doet, en daar in vyf of zes schyven van een witte wortel snyd, en die alle drie dagen ververst, aan de kant van de float op een hand breed booven 't water steekt, zo zal men haast de zelve alle vangen) en zo beletten de gezeide onheilen, ook dat in het na-jaar, langs de Muuren en Schuttingen alle holligheeden wel werden neergetreden en gevuld.

De byzondere ziekzens zyn de wolf en de kanker, nu eens aan de Stam, en dan in een gedeelte van de takken, welke ongemakken meest alle de Fransse en de meeste Engelsse Vruchten hier te Lande, gelyk gezegd is, onderworpen zyn; voornaamentlyk de graauwe en geele Renetten, 't zyze ge-ent zyn op Paradys, die het ook onderhaavig zyn; of andere Boomen, die het uit de natuur niet hebben, en gemeenlyk dat deel daarze plaats grypen doenze sterven, het zy de takken, het zy de Stam, ja zo men niet by tyds dat weg neemt, zal het den heelen omtrek van het Ent in-

nec-

neemen, en den Boom sterven, hoewel hy fraai en wel gesteld gelijkt te weezen, zo zal hy nogtans meest schielijk uit en dood gaan.

Daar-en-booven werden sommige Abrikoos en Perzikboomen zeer aangeranst van groene Luizen, en daar dan straks een ontalijke meenigte van Mieren opzitten, die nu eens de jonge uitspruitzels bezetten, en haar groeyen beletten; en dan eens de nieuwe blaadjes altemaal toewringen, die dan daar na verdroogen en afvallen; en om dit te helpen, snyd straks alle die takken met een scherp Mes of schaartje af, over een wyde kom met water gevuld, en zo wel omgeroerd in de Sloop gegooten, en dat zo dikwils, als men 't bespeurd.

Dikwils staat ook een Boom al te diep; welke dan moet geligt werden, of hy zal nooit wel tieren.

Als de Boomen van de wolf of kanker werden aangetast, zo moet men alle het kwaad dat 'er in is met een Mes uitsnyden, tot op het leevend hout toe, want men zal daar in vinden een meenigte van rond wit zaad, uit welk eenige beesjes groeyen, die het zetten der bloemen en het groeyen der Boomen in 't voor-jaar beletten, en dan bestrykt men de plaats met het smeerfel, booven genoemd, of een lap met versse Verkens-drek gevuld zynde, daar over heen gebonden; maar vooral zo men Koe hair onder dezelve drek mengd, zo zoomd de bast vry ras weder om, en de wonde geneest haast, dog nooit geheel toe: maar de ervaarendheid heeft geleerd, dat zulks eenigzints kan voorgekoomen werden, want eer de kanker zig openbaard, vertoed zig een bruinagtige plek wat gespleeten en opgeheeven, en daar onder zit dat witte zaad, als eyertjes, aan de een of de andere gaave tak of Stam, en by aldien iemand by tydstot in het leeven uitsnyd, en op de gezeide manier bestrykt, zo zal nooit de kanker nog wolf zo groote wonde nog bederf veroorzaken, inzonderheid, zo men met een fyn en scherp Mesje aan de andere zyde, of regt daar onder, de schil tot in het hout in de lengte doorsnyd, alwaar dan het kwaade sap dikwils oorzaak zynde van de wolf, uitzypeld.

Maar onder de byna ongeneesselyke ziekten onzer Boomen, is de wolf, (zo als men die in Vrankryk noemd) zynde een soort van Wormen, zo het schynd, die zig agter de blaaden van de Peereboomen aan Lattingen zig onthouden, en die af-eeten, of doen verdroe-

droogen en afvallen; waar toe reets veelderhande scherpe wateren, dog te vergeefs gebruikt zyn, gelyk als van Roet, Tabak, Zout, Azyn, enz. en wy weeten naauwlyks iet, dat daar toe, dog vergeefs, niet is in 't werk gesteld.

Wy hebben hier ook iets desgelyks, dog daarze zyn, daar zynze zeer meenigvuldig, van kouleur zwartagtig, groen, en stinken ook zeer, waartoe wy nooit beeter hebben kunnen uitvinden, als wanneer het in een tak oft twee begint, (want zo bevind het een naauwkeurig Liefhebber) dat men die dan aanstonds geheel en al affnyd, zonder die tak veel te beweegen; want zo die sterk beweegd werd, zo vallenze op andere blaaderen en takken, en teeren die ook haalt uit, en zy groeyen dan voort in ongelooflyke grootte meenigte.

Voor een byna ongeneeslyke ziekte, is ook de Gom, daar de Perzik-boomen en andere Steen-Vrugten meede besmet werden; voornaamentlyk wanneerze onder aan de Stam komt; waar toe ik nooit beeter middel heb gevonden, als aan de andere kant van die plaats een sneetje in de lengte eeven door de schil te geeven, tot op het hout toe, om reeden nu gezegd; dog indienze aan een tak, door het dringen of vryven aan een spyker zig komt te vertoonen, zo moet men die tak slegts twee of drie duim onder de plaats, daar het kwaad zit affnyden, en door dat middel belet men dat de besmettelykheid niet verder voortkruipt, gelykze anders doen zoude.

ZEEVEN-EN-TWINTIGSTE KAPITTEL.

Van de bekwaame tyd om te Griffelen, zo Appelen, Peeren als Kerffen, en te Occuleeren, zo Kerffen, Perzikken, Abrikoozen, ja ook Appelen en Peeren.

De Maanden February of Maart is voor de Kerffen, als eerder uitlopende; en een weinig daar na voor de Peeren; en de Maand April bekwaam om alderlei slag van Appel-boomen door splyting te enten of te griffelen; maar gelyk als booven gezegd is, nooit voor dat een Boom zyn sap begint na booven te schieten, op dat de ingestooken Ent mag sap krygen en groeyen, maar ook niet
laa.

laater, om
daar van
jen; maar
vliesje op h
malkanderen
van den Boe

Een Ent
zen, eer m
met een sch
gladde pla
werden, e
ook moet
ders zalze
iemand er
Boom of
en styve
zwaare St
werden, n
wiggetje
maar mag
daar-en-bo
van de Ent
ders zalze
hier by
overblyv
de tak
Het
een gr
en da
wel te
kander
ras do
occule
van d
de va
inzo
stijf

laater; om dat dan de schil door het splyten van den tak of Boom, daar van zoude scheiden, en zo zoude de Ent niet vatten nog groeijen; maar altyd ook wel lettende, dat de schors, en vooral het vliesje op het hout zo wel van de Boom als Ent leggende, wel met malkanderen over-een moogen koomen, anders kan de Ent geen sap van den Boom of tak, daarze opgezet werd, verkrygen.

Een Ent moet altyd eenige daagen van te vooren gespeend wezen, eer men die steekt, en ook booven wat dik, en onder dun met een scherp Mes glad gesneeden werden, en in de spleet op een gladde plaats gemaakt, de takken rondom staande, wel afgesneeden werden, en ook wat geperst staan, of den arbeid zal te vergeefs zyn; ook moet de Ent wat gelyken na den tak daarze opgezet werd, anders zalze niet genoeg toegeneepen werden; als by exempel, als iemand een dikke Ent op een dunne tak zet, zo ook als een oude Boom of een dikke tak opgespleeten werd, zo moet daar een dikke en styve Ent ingesteeken werden; maar om dat in zulke dikke en zwaare Stammen, een gemeene Ent, zonder in stukken geperst te werden, niet kan gezet werden, zo slaan de Liefhebbers een klein wiggetje van het zelve hout in de gemaakte spleet, op dat de Ent maar maggedrukt, maar ook niet in stukken of uitgeperst werden; daar-en-booven diend wel onthouden te werden, dat het boovenste van de Ent in zulke dikke takken wat binnewaars gezet werde, anders zalze zekerlyk in 't groeyen na buiten geperst werden; doet hier by dat nergens tusschen de Ent en de spleet eenig opening mag overblyven, maar moet alles wel sluiten, en dan zalze niet ligt van de tak afstaan.

Het occuleeren, geschied meest altyd in 't na-jaar, en dat met een groote T te maaken, de schil zagjes van het hout afscheidende, en daar dan het schilletje of occulatie inbrengende; maar ook altyd wel te letten, dat het schilletje met de boovenste wel aan malkanderen raaken, en dan gebonden werden; men moet dit alles zo ras doen, dat het hout van den tak, nog ook het binnenste van de occulatie rood werde, anders zal de tak van de eene, zo wel als van de andere in zyn groey komen te stuiten, want de occulatie zoude van zyn hout niet afgaan, nog met de andere saamen verëenigen; inzonderheid ook wel lettende, dat de band om de occulatie niet te styf werde gebonden, en die moet na een week of drie dan wat los

D d

gemaakt

gemaakt werden, om dat de tak groeyende dikker werd, anders zo zal daar een diepe kneep koomen en veroorzaaken, dat die dan ligt van de Wind enz. zoude afflaan.

Men kan ook in 't begin van Juny occuleeren, op een lot, dat in dat voor-jaar doorgeschooten is; en een week daar na de zelve een duim booven de occulatie afgesneeden zynde, zo zal de occulatie in 't korte koomen door te schieten, en in dien Zoomer nog een bekwaamen tak voortbrengen; ik heb het wel gedaan met Perzikken, en had de volgende Zoomer rype Vrugten daar aan, en won zo een heel Jaar daar meede uit.

De beste Enten zyn altyd de kortleedige, en die aan de Zuid-zyde van den Boom gegroeid zyn, ter lengte van twee of drie knoppen, liever bloem als tak-knoppen, om dat dan die Boomen gemeenlyk getemperder hout maaken, en dienvolgenden eerder Vrugten voortbrengen; en altyd moet de eerste knop ook, tot aan welke de Ent moet ingezet werden, nabuiten staan, (om reeden booven reets al aangehaald) en dan aanstonds de afgesneeden tak, en het boovenste van de Ent, met het smeersel booven genoemd, de spleet vol gestreken werden; op dat geen nat of koude het groeyen haar beneemen, of ook in de spleet den Boom of tak zoude inwaateren konnen, en zo bederven.

Aan onze beschryving ontbreekt nog dat men te kennen geeve, dat indien de spleet niet net en regt gemaakt is, gelyk zulks meenigmaal genoeg gebeurd, dat men dan met het Snoey-mes die moet bekwaam maaken, wegneemende het geene dat het Ent beletten zoude, om 'er gemakkelyk in gezet te werden; maar zo de tak zeer dik en zwaar is, zo snyd men zo veel van beide kanten van de gemaakte spleet af, dat de Ent daar netjes in past, en die wat drukt, en nogtans niet ligt kan beweegt werden, want anders zoude dezelve geen sap krygen, en dienvolgende noodzaakelyk dood gaan.

Ten laatsten men zet op een dikke tak wel twee Enten, waar van ook booven al ietwes is gezegd, maar de ervaarendheid heeft geleerd, dat een Ent, op zo dikken tak, schuins afgebeiteld, of gesneeden beeter wagt, en ook beeter en fatzoenlyker Boom maakt, als twee of drie te zetten op eene tak; maar daar-en-booven zyn eenige van oordeel, dat op veele takken van een oude Boom niet zonder reeden Enten gezet werden, als maar een alleen op den dikken Stam.

DE

DE
VOORNAAMSTE
GRONDEN
VAN HET
AANKWEEKEN
EN
BEBOUWEN
DER
BOOMEN
TOT
ESPALJERS.

Dd 2

DE
VOORNAAMSTE
GROENDEIN
VAN HET
AANKWETEN
EN
REBOUWEN
DER
BOOMEN
TOT
ESPAALJERS.

D
AAN

E S

Een ge
te bellu
De Pee
dig heb
rangje,
man,
Deer
en Gee
Schur
Ver
meer d
en pla
zeven
hoek
De
moet
De
de hoog

DE VOORNAAMSTE GRONDEN
VAN HET
AANKWEEKEN EN BEBOUWEN
DER
B O O M E N
TOT
E S P A L J E R S.

Daar is my in den 'zin gekoomen, dat 'er nog iets ontbreekt daar veel aan geleegeen is; tot een goede behandeling der Boomen, om daar door aan de beste Zoomer-Vrugten de volkooime rypheid te verkrygen, dat het nodig is tegen Muur, Schutting of Latwerk, dat men Espaljers noemd, te planten.

Een gelyk-zydig Vierkant, (eeven lang als breed) kost minder te besluiten dan een ongeschikte Grond.

De Peeren die meest het behulp van de Muur of Schutting noodig hebben, en waardig zyn, dat zyn de Bon Cretien, de laate Orangie, de Colmar, Virgouleuse, de Amanfuette, de Sint Germain, en de Crafaan.

Deeze Vrugten dienen in een welge-oeffende Entery aangekweekt, en Geënt te worden drie of vier Jaar, eer men de zelve teegen de Schutting, Muur of tot een Espaljer steld.

Verkiest de Boomen van een enkelde Stam van een duim of iets meer dik (in zyn diameter,) omtrent anderhalf voet hoog van Stam, en plant dezelve in 't laatst van Oëtober of begin van November, zeeven of agt voet van malkander, zodanig dat de Stam een driehoek maakt, met de grond der Aarde.

De wortels moeten niet gekwest, of geknot zyn, (dat is men moet de wortel zo veel behouden als moogelyk is.

De Scheuten die voor of agter de Stam koomen, moeten tot op de hoogte van zes duim, booven de grond, weggenoomen worden,

214 DE NIEUWE, EN NAAUWKEURIGE
die welgeplaaft koomen, moet men behouden.

Op het tweede Jaar, in April, legt men een eerste ry van Latten, op de voorgemelde uitstekken, die men oliën of verwen kan, om daar de eerste takken aan te hegten, ten getal van tien of twaalf voor ieder Boom, die men in de Maand van Juny nog een voet hooger aan een spyker kan vast binden, met even weidige afstand van malkander, indien zy sterk doorgroeyen.

De knoppen die voor en agter de takken koomen, moet men afknypen, indien men merkt dat zy hout zouden schieten, booven de eerste blaaden.

Men zal maar dertig takken laten voortkoomen die de Boom moeten uitmaaken, en het best geplaaft zyn, na mate dat zy haar zullen vertoonen onder de derde Lat.

Om 't vereifte getal der takken te verkrygen, diend men de sterkste op de hoogte van een voet, aftenypen.

Gaat dan voort indien 't noodig is, met nog een ry van Latten en Spykers, een voet hoog booven dezelve; en met binden en afnypen der takken die tot daar toe zullen gekomen zyn.

Laat de takken niet hooger dan een voet of twee op een Jaar groeyen, volgens haar kragten, op dat zy niet verlopen, en eidel van knoppen worden, 't gevolg van dit werk is, een bladknop voort te brengen, by ieder lit der takken, daar een blad is; en van deeze bladknop, een vrugtknop te maaken, indien dezelve niet tot hout schiet. In dit geval moet men die aanstonds uitnypen, booven de eerste blaaden.

En laat niet na op zodanigen wys de takken weg te neemen, die boven 't vereifte getal gaan.

Als de Vrugt te hoog in den top der tak groeid, moet men die wegneemen tot op een knop die 'er onder staat, zonder aanzien van de Vrugt, anders zullen deeze knoppen die nader aan den Munr of Schutting, en aan de takken zyn, die beeter zyn, hoewel dat Jaar niet dragende, verlopen, en de Boomen zullen mismaakt werden.

Als eenige Tak een duim dik word, onder de derde Lat, zal men een nieuwe tak in des zelfs plaats stellen, ten dien einde aangekweekt tusschen de takken, der eerste of tweede Latten.

Laat op 't einde van Mey, maar eene van de beste Peeren, op ieder tros, en vier of vyf op ieder tak, volgens des zelfs kragt, zodanig dat 'er maar omtrent honderd Peeren op een volkooime Boom moeten blyven, en minder op een andere.

In

DE NIEUWE, EN NAAUWKEURIGE 315

In Maart zal men de takken op nieuws opbinden, indien 't nodig is.

Men zal geen andere Planten of Kruiden te dicht by den Espaljer zetten, ten waar eenige toekruiden, als Postelyn, Kervel of Stamboontjes, twee voeten van de Muur of Schutting, en een enkele ry Aardbeziën.

Men kan in de Maand November, den Espaljer mesten, een wagen Mist in deroe, in 't geheel of ten deelen, min of meer, na goedvinden of noodzakelykheid.

Men moet de Rype-nesten des Winters naauwkeurig opzoeken en wegdoen; die men niet heeft kunnen vinden, en ander soort van Ongediert, als Slakken enz. zal men des Zomers wegdoen.

Het gezegde omtrent de behandeling der Peeren, kan meede waargenoomen werden aan Appelen, Abrikozen en Pruimen, uitgenoomen dat deeze laatste meer en overvloediger Vrugt geeven

De voornaamste Appelen zyn de Reinetten, Calvilles, Passpomme, Goud- en Wyker-Pipping enz. Men kan die Enten op Paradys, en stellen die om laag tusschen de Peeren die boven de zelve zullen toelopen. Andere Vrugten dienen beeter op een andere plaats geplant te werden.

Van de Abrikozen, is de groote soort, de eenige die 't meest verdiend aangekweekt te werden.

Van zo veel Pruimen als 'er bekend zyn, zyn de groene Damast, de witte Perdrigon en Violette, de voornaamste by ons de dubbelde witte Boere Pruim.

Onze beste Perzikken zyn die het eerste ryp zyn, als de Magdalene, de Minjonne, de Royale, en de Violette Brunjon met groote bloem, en de dubbelde Montagne, enz.

De Perzikken kunnen niet goet blyven, hooger dan vyf of zes voeten, en zo veel breed. Zy hebben het gebrek van niet vol te zyn.

Als zy wel geworteld en sterk zyn, laat men haar in de snoeying van April, twintig of dertig nieuwe takken, die alleen Vrugt dragen.

Men laat maar vier of vyf Perzikken op ieder tak.

Men behoud een nieuwe Scheut tusschen ieder der twee takken, voor het volgende Jaar.

Men topt tot op eenige duimen de Scheuten die Vrugt dragen, en de anderen, booven de eerste blaaden.

In 't volgende Jaar neemt men de takken weg die gedragen hebben; en dit zo alle Jaar.

De beste Druiven van ons Climaat, zyn de Gryze en Blaauwe Muskée

kée, de Lypziger, de Franquedaler, de Catalanier, de vroege vander Laan, de vroege of losse Frontenjak, de Haantjes Muskadel, de Kanari Druif, de Peerel Druif, enz.

Een Espaljer van Wyngaarden in kragt, moet op ieder vyf voeten een stok hebben, zo hoog voortgaande als hy kan; wiens leeden ieder een Scheut zullen maken, die in de Maand van Mey moet afgekneepen worden tot aan de stok, indien dezelve geen Vrugt heeft, en tot op eenige blaaden booven de Vrugt, indien die Vrugt heeft, en aangebonden, zo 't noodig is.

Deeze Scheuten zullen tot op twee of drie leeden gesnoeid werden, in Maart.

In de Maand van Mey zal men niets bewaren, dan Vrugtknoppen; de andere moeten weggenomen worden.

Als deeze voorname stok, eenige Jaaren zal hebben gediend, zal men die vernieuwen, door middel van een nieuwe, die in de plaats zal koomen, en op dezelve manier behandeld werden.

De Kerffen hebben genoeg aan de ruime en ope lugt, geënt op Stammen van vyf voeten hoog.

Als gy een Plantagie verkrygd, wiens Espaljers al reeds tot volkomenheid zyn, twyffeld of schreumd niet dezelve in Maart, tot op drie voeten booven de grond af te snoeyen, in 't geheel of ten deelen, om de zelve tot deeze manier te brengen, indien zy dat niet zyn.

Voor het overige of men begrypt of gewaar word, of niet, de andere reedenen, waar op deeze opmerkingen, of waarneemingen zyn gegrond; men zal voorzeeker wel doen als men zig daar na voegd, en meede over-een-komt. Nadien zy gemaakt zyn op een zeer langdurige ondervinding, vry van gemeene vooroordeelen, of opinien van veel anderen, die verscheidentlyk over deeze zaak hebben geschreeven.

En naar maate dat het roeden Land heeft, tusschen vier Muren of Schuttingen, en het zodanig bebouwd is, zullen aan een bek waam Thuinman onderhoud genoeg geeven: en zullen overvloedig genoeg uitleeveren, om zyn kosten niet te beklagen, die hy zoude hebben mogen gemaakt, na zes Jaaren in het bebouwen van zyn eigendom zonder te rekenen dat indien hy daar lust en vermaak in neemend, andere verdrietige bezigheeden zal versmaaden, die met zo veel iever en kosten, van de Menschen word gezogt. Indien hy by deeze vreedzaame genegtheid kan voegen, die der Edele Wetenschappen, de groote voorwerpen zullen hem Kinderspeelen zyn; de hoogmoedige bedriegers en nydigaars zullen zyne ruste niet verstooren.

N A A U W.

KEURIGE
... , de vroege re-
... M... , e
... op ieder of v...
... want in...
... van...
... V... , in...
... V... , n...
... de...
... , dan...
... zal hebben...
... nieuw...
... id werden.
... en ope...
... al...
... in...
... 't geheel of...
... zy dat...
... ar word...
... of wa...
... g...
... op een...
... , of op...
... hebben...
... tusschen...
... allen...
... en...
... by...
... z...
... , andere...
... we...
... de...
... , de...
... moedige...

NAAUW

NAAUWKEURIGE
BESCHRYVING,

HOE DAT MEN ALLE
ONGEDIERTEN
EN
RYPEN,

Welke in het voorjaar de Knoppen en Bloemen
der Fruit-boomen in de Hoven en Thuin
bederven en af-eeten , zal overwinnen
en voorkoomen.

*Alles na een veel-jaurig Onderzoek ondervonden ,
na dat de Hulpmiddelen daar toe in 't
werk gesteld werden , en hier
werden aangewezen.*

E c

NAUWKERIGE
BESCHRYVING.

HOE DAT MEN ALLE

ONGEDIERTEN

EN

RYPEN.

Waar in het roofter de knoppen en bloemen
der fruit-boomen in de bloes en Thuisen
bedwonen en de eelen, val overwinnen
en roofter.

Waar na een verrijping Oudste en jongste
na dat de bladen in den bloes in 't
eene gedeelte van den bloes
en de overige.

En

BE
Om all

zik haast
ciend, en
Appelbo
Hoe n
na zo ve
zo schoo
ten over
in den W
dentely
als kle
den E
blyft
hoe
nauw
den lo
of twee
les in
krim
ten
daar
queld